2018

HEMSEDAL KOMMUNE

Årsmelding

2018

INNHALD

1. Rådmannen sine resultatvurderingar 1

1.1 Kva har vi fått til i 2018 – Viktige hendingar 3

2. Særskilte fokusområde 2018 4

2.1. Skule og helse – strategiske grep for framtida 4

2.2. Eigedomsskatt – naudsynt grep for framtidig finansiering av kapitalkostnadar 4

3. Samfunnsperspektivet 5

3.1 Politisk verksemd og organisasjonskart 5

3.2 Samfunn og næring 7

3.3 Trafikktryggleik 7

3.4 Befolkning og folkehelse 7

3.5 Barn og unge 8

3.6 Bustadpolitikk - bustadsosial handlingsplan 9

3.7 Beredskapsarbeid 9

4. Tenesteperspektivet 10

4.1 Helse og omsorg 10

4.1.1 Overordna mål i helse- og omsorgsetaten 10

4.1.2 Pleie og omsorg 11

4.1.3 Helsetenesta 12

4.2 Kultur og oppvekst 13

4.2.1 Barnehage 13

4.2.2 Grunnskulen og opplæring av vaksne 14

4.2.3 Kultur – Hemsedal kulturskule, Hemsedal folkebibliotek, klubben, ålmenn kultur 16

4.3 Teknisk etat 18

4.3.1 Forvaltning (Byggjesak, arealplan, matrikkel, landbruk, miljø og næring) 18

4.3.2 Drift (veg, vatn, avlaup) 20

4.3.3 Eigedom 21

5. Medarbeidarperspektivet 22

5.1 Samarbeid med tillitsvald og vernetenesta 22

5.2 Kompetanseutvikling 22

5.3 Arbeidsmål 22

5.4 Sjukefråvær 23

5.5 Internkontroll 23

5.6 Likestilling 24

6. Økonomiperspektivet....25
6.1 Driftsrekneskap 25
6.2 Netto driftsresultat over tid 26
6.3 Driftsinntekter over tid....27
6.4 Frie inntekter over tid....28
6.5 Driftsutgifter over tid 28
6.6 Løn og sosiale kostnader – over tid....29
6.7 Verksemdene – avvik rekneskap....30
6.7.1 Rådmannen med stab – sentrale inntekter og kostnader (alle tal i heile 1.000 kroner) 30
6.7.2 Kultur og oppvekst (alle tal i heile 1.000 kroner) 31
6.7.3 Helse og omsorg (alle tal i heile 1.000 kroner)....31
6.7.4 Teknisk (alle tal i heile 1.000 kroner) 32
6.8 Investeringsrekneskapen....33
6.9 Balansen – nokre viktige samanhengar....35
6.9.1 Fondskapital 35
6.9.2 Lånegjeld 36
6.9.3 Andre fordringar....36
6.10 KOSTRA-oversyn – Hemsedal kommune – andre kommunar....37
6.11 KOSTRA-oversyn – Hemsedal kommune over tid 38

1. Rådmannen sine resultatvurderingar

Innleiing:

Etter nokre år prega av stor utskifting i leiargruppa, auke i sjukefråvær og mange vakansar, har 2018 vore annleis. Vi har fått på plass dyktige medarbeidarar, der det før var vakanse, vi ser ein markant reduksjon i sjukefråvær i heile kommuneorganisasjonen, og arbeidsmiljøet er stort sett veldig godt, og prega av optimisme. Vi har gjennomgått heile kommuneorganisasjonen, og kjem til å fortsette dette arbeidet ned på tenestenivå i 2019. Det er gjort organisatoriske endringar i rådmannens stab, i helse- og omsorgsetaten og oppvekstsektoren er i full gang med å forberede framtidig struktur. Vi har brukt tid på rekruttering og på å innplassere nye folk i organisasjonen, og hovudinntrykket er at dette er løyst på ein god måte.

Økonomi:

Netto driftsresultat er eit mål på kommunen si handlefridom, og Kommunaldepartementet har uttalt at kommunane bør ha eit høgare netto driftsresultat enn 1,75 % av brutto driftsinntekter. Hemsedal kommune har i 2018 eit netto driftsresultat på kr. 3,878 mill. kr. (11,6 mill. i 2017), tilsvarande 1,58 % av brutto driftsinntekter (4,8 % i 2017).

Bak dette talet ligg reduserte kostnader som følgje av premieavvik på 2,5 mill. kroner, auka inntekter frå premiefond KLP med 2,26 mill. kroner og inntekter frå sjølvkostområdet på 3,685 mill. kroner. Ingen av desse pengane blir budsjettert med og ingen av desse beløpa har vi reell styring med. Det reelle netto driftsresultatet er difor negativt, men mindre negativt enn budsjettert.

Tenester:

Hemsedal kommune scorar høgt på ei rekkje parameter som god tenestekvalitet, gode resultat som IA-verksemd og medarbeidarundersøkingar. Inntrykket er at kommunen har god økonomistyring, ei nøktern og effektiv drift etter den organiseringa me har i dag, og at vi er i stand til å yte gode tenester til ulike brukargrupper, utan overdriven bruk av ressursar. Fordi Hemsedal er ein vekstkommune er det stort press på tenestene og stor aktivitet på alle område. Veksten er positiv fordi den gir fleire innbyggjarar, fleire arbeidsplassar og fleire inntekter, men den gir også utfordringar for administrasjonen då det er ønskjeleg og forventa at kommunen tek ei aktiv rolle som næringsutviklar, samfunnsaktør og tenesteprodusent. I 2018 har det, i alle etatar, vore arbeid mykje med å forberede vidare vekst. Kommunen har rullert arealdelen og fleire store reguleringsplanar, det er lagt planer for nye bustadtomter og ny vassforsyning og det er lagt til rette for sykkelsatsing og auke i sommarturisme. Vidare er det arbeid med ny sentralskule, nye helse og omsorgsbygg og gjort utredningar omkring nye idrettsbygg utan at endeleg løysing er vedteken. Alt dette er formål for å møte veksten, samtidig som det er eit ambisjonsnivå som er i største laget for ei liten administrasjon.

Rådmannen vil rette stor takk til alle dei dyktige, kompetente og positive tilsette , som produserer gode tenester, som sørgjer for fornøgde brukarar og som står på for at Hemsedal skal bli klar for vidare vekst. Rådmannen vil også framheve det gode samarbeidet med frivillige lag og organisasjonar i Hemsedal. Kommunen si tenesteyting saman med frivillig arbeid og innbyggarinvolvering er viktig både for omdømme, bulyst og folkehelsa i bygda.

<u>Folketal:</u>

Folketalet auka også i 2018. Hemsedal hadde ved årsskifte 2481 innbyggarar, ei auke på 24 personar, eller 1% siste året. Det er fortsatt ei ung befolkning i bygda og ser ein utvikling over tid er det pr. 2018 uvanleg mange innbyggarar i 30-, 40- og 50-års-alderen, samanlikna med korleis det var på 80 talet.

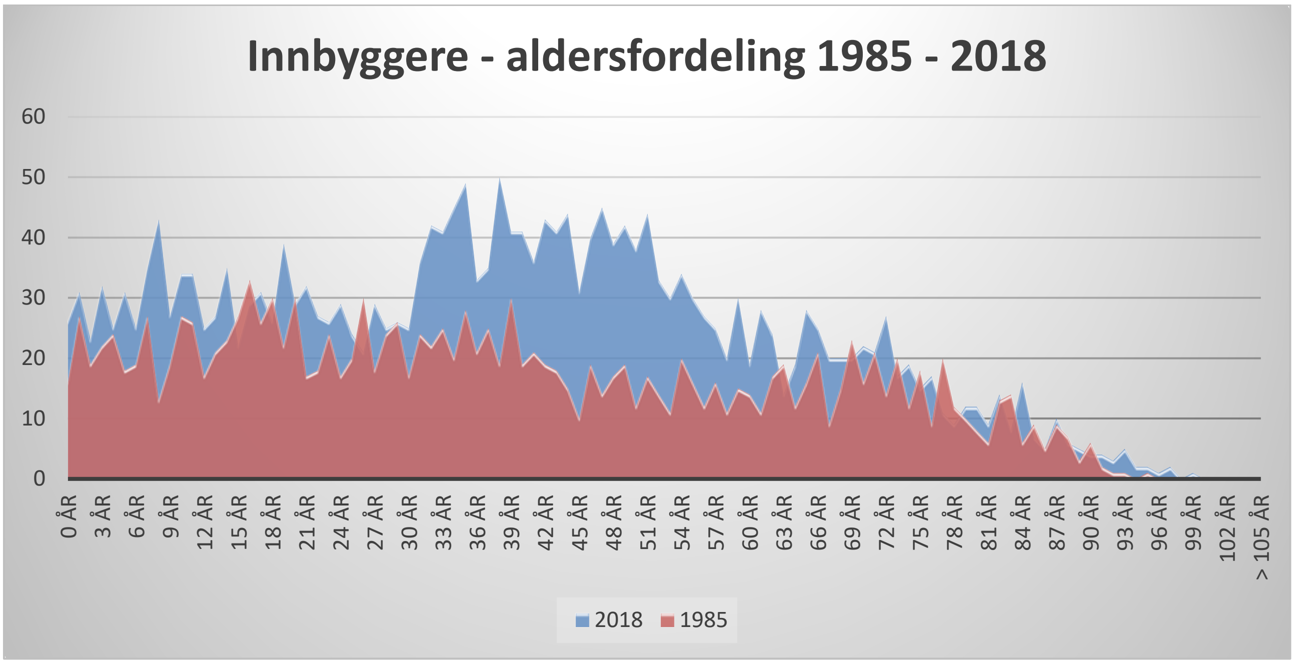

Diagrammet over illustrerer korleis aldersfordelinga har endra seg på 33 år.

1.1 Kva har vi fått til i 2018 – Viktige hendingar

- Folketalsvekst på 1,0 %, 24 fleire frå 1. januar 2018-1. januar 2019 – frå 2457 til 2481
- Utarbeida rom- og funksjonsprogram for ny sentralskule - HBU
- Vedtak av ny Kommuneplan – arealdel 2018 – 2030
- Vedtak av ny Kommunedelplan for Energi- og Klima 2019- 2022
- Vedtak av ny Kommunedelplan for avløp og vassmiljø 2018 – 2030 – Hovedplan
- Vedtak av ny Kommunedelplan for vassforsyning 2018-2030 – Hovedplan
- Etablert ny gang- og sykkelveg mellom Holdebakken (frå Moavegen) til Tuv sentrum
- Eigarskapsmelding – K.sak 63/2018
- Klagesak frå Statnett har resultert i mindre inntekter på eigedomskatt verk og bruk, samt ein krevjande klagesakshandsaming der utfall av saka vert avklart først i 2019
- Oppretting av personvernombod og innarbeiding av GDPR
- Legekontoret vart kommunalt frå 1. nov 2018

Kva som venter bak neste sving
veit berre den som går vidare

ukjend

2. Særskilte fokusområde 2018

2.1. Skule og helse – strategiske grep for framtida

Oppstartsvedtak for ny sentralskule ved HBU, vart fatta i desember 2017. Administrasjonen fekk oppgåva med å planlegge og prosjektere ny skule, slik at den skulle stå ferdig til 2020. Det var lagt til grunn ein sentralskule på Trøim, som skal være stor nok til å ta imot forventa elevtal i 2040. I tillegg ligg det inne planar for vidareutvikling av barnehagen på Ulsåk med oppstart i 2021.

Skulesaka har vore oppe i kommunestyre fleire gonger i 2018. Det var først vedtak om at skuleprosjektet skulle utlysast som ein arkitektkonkurranse før dette vart endra til ein samspelsentreprise. I september vedtok kommunestyret å utsette oppstart til 2021, og i november fekk administrasjonen oppdraget med å vurdere ny plassering av sentralskulen på sørsida av elva (BU6) Det har vore ein krevjande prosess, fordi det har vore så mykje usikkerheit knytt til både plassering, jordvern, reguleringsplanar og trafikk og parkeringsløysingar. Arbeidet fortset i 2019.

Når det gjeld behov for utvikling og investeringar i helse- og omsorgssektoren er arbeidet kome så langt at behovet er definert og det er lagt til grunn ei delt løysing det omsorgstenestene blir lokalisert rundt bygdaheimen og helsetenestene blir lokalisert i helsehuset.

2.2. Eigedomsskatt – naudsynt grep for framtidig finansiering av kapitalkostnadar

Utviding til generell eigedomsskatt for heile kommunen vart vedteken i 2017 og skal gjelde frå 20202. Tiltaket kjem som ein konsekvens av kommunen sine vekstambisjonar. Av store investeringar kan nemnas kommunal infrastruktur, skulebygg, helsebygg og idrettsbygg. Det er lite som tyder på at kommunen vil få økonomisk drahjelp frå sentralt hald i framtidige statsbudsjett. Fylkesmannen forventar at kommunen sjølv gjer seg nytte av dei moglegheitene kommunen sjølv har til å auke inntektsramma.

Hemsedal kommune fatta i desember 2017, vedtak om innføring av generell eigedomsskatt i heile kommunen frå 2020. For å førebu dette har administrasjonen gjort følgjande grep:

- Styrking av eigedomsskattekontoret med meir kapasitet og kompetanse.
- Inngått avtale med eit firma som skal taksere alle bygg
- Innkjøp av dataverktøy som forenklar kommunen sitt arbeid i samband med taksering og utskriving.
- Fått rettleiing i prosess og framgangsmåte.
- Starta kursopplegg for sakkyndig nemnd og klagenemnd

3. Samfunnsperspektivet

Samfunnsperspektivet omhandlar kommunen som samfunnsaktør som skal utvikle kommunen i den retning innbyggjarane ønskjer. Det skal leggast til grunn forvaltning, tenesteproduksjon, strategisk planlegging og næringsutvikling på tvers av etatar.

3.1 Politisk verksemd og organisasjonskart

Kommunestyret, har hatt fylgjande samansetning:

Oddvar Grøthe, **ordførar**	Senterpartiet
Kjell Erik Skølt, **varaordførar**	Arbeiderpartiet
Tove Eggen Lien	Senterpartiet
Pål Rørby	Senterpartiet
Torstein Tuv	Senterpartiet
Petter Owesen	Hemsedal Bygdeliste
Marit Foss	Hemsedal Bygdeliste
Jørgen Aamot	Hemsedal Bygdeliste
Ove Fekene	Hemsedal Bygdeliste
Janne Merete Brøndbo	Arbeiderpartiet
Olav Syversbråten	Arbeiderpartiet
Maria Jartman	Høgre
Odd Holde	Høgre
Olav Støyten	Kristeleg Folkeparti
Ingar Nergård	Kristeleg Folkeparti
Steinar Bleken	Venstre
Ellen Margrethe Stabursvik	Sosialistisk Venstreparti

I politikk er 2 + 2 ofte 3, undertiden 5, men aldri 4

Aristide Briand

Hemsedal kommune er organisert etter hovudutvalsmodellen, med delegering frå Kommunestyret. Formannskap fungerer og som kommuneplannemnd.

Administrativt er kommunen organisert med ein etatsmodellen med 3 etatar.

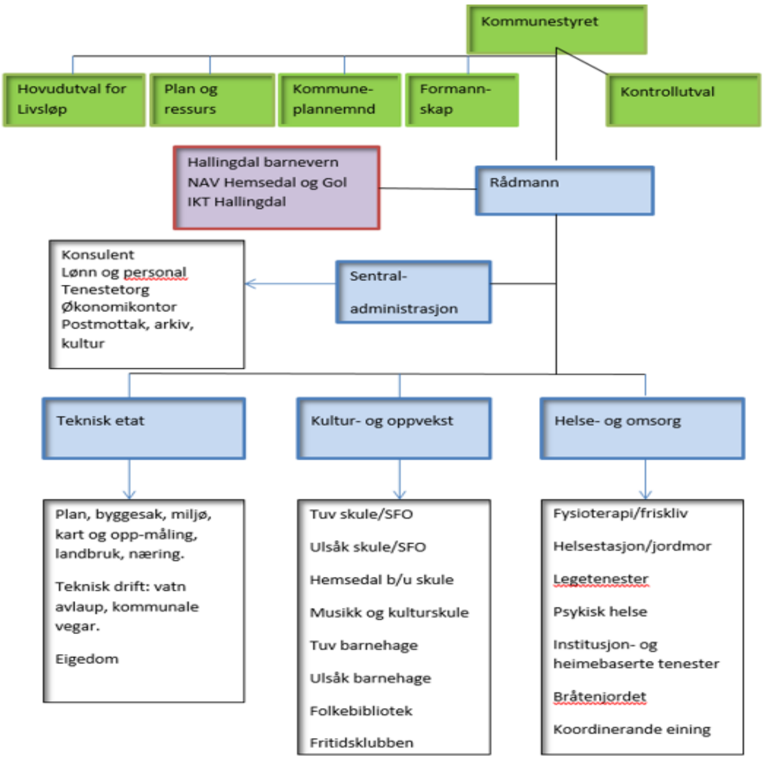

Tabellen under viser utvikling i talet på politiske saker frå 2013-2018:

Saker	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kommunestyret	72	92	116	143	98	106
Formannskap	73	92	80	93	80	70
Plan og ressurs	84	105	97	100	104	106
Livsløp	37	39	54	87	43	50
Kommuneplannemnda					16	20

Tabellen under viser delegerte saker fordelt på utval.

Delegerte saker	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Plan og ressurs		394	465	470	484	503
Livsløp		15	24	14	36	28

3.2 Samfunn og næring

	Gode resultat, gjennomført, nært gjennomført/ i planlagt prosess	
	Middels resultat – er i prosess, eller planlagt prosess	
	Manglande resultat – ikkje gjennomført	
Mål 2018	**Status**	
Ferdigstille ny arealplan – Kommuneplan 2018-2030	Kommunestyret har vedteke ny arealdel 2018-2030 som opnar opp ca. 450 nye fritidseiningar, og areal for bustadfelt i høve venta folketalsvekst.	Grøn
Ferdigstille reguleringsplan for Trøym sentrum - vest.	Det er sikra grunnlag for vidare næringsutvikling. Den austre delen av sentrum vart utsett i påvente av nærmare avklaring knytt til etablering av ny sentralskule og helseinvesteringar.	Grøn
Ferdigstille ny Energi- og klimaplan - revidering	Vedtatt ny energi- og klimaplan med eige klimaråd.	Grøn

3.3 Trafikktryggleik

	Gode resultat, gjennomført, nært gjennomført/ i planlagt prosess	
	Middels resultat – er i prosess, eller planlagt prosess	
	Manglande resultat – ikkje gjennomført	
Mål 2018	**Status**	
Nytt køyremønster ved idrettsplassen - Hugnadheim	Etablert nytt køyremønster m/ parkering, «dropp off», og bom for å unngå trafikkfare ved henting/levering av born.	Grøn
Etablering av fartshumpar på kommunal veg	Nye fartshumper på Grøndalsvegen og Stupulvegen	Gul
Ny g/s-veg frå Moavegen til Tuv bustadfelt	Etablert ny g/s-veg – klar til bruk vinter 2018-2019. Vert ferdigstilt våren 2019 med påføring av toppdekke	Gul

3.4 Befolkning og folkehelse

	Gode resultat, gjennomført, nært gjennomført/ i planlagt prosess	
	Middels resultat – er i prosess, eller planlagt prosess	
	Manglande resultat – ikkje gjennomført	
Mål 2018	Status	
Ungdataundersøking 2017	Administrasjonen har jobba vidare med tolking av resultata i 2018 og har saman med Livsløp, ungdomsåret og lag og organisasjonar sett på behovet for tiltak	Grøn
Vidareutvikla dagsenter og aktivitetstilbod	Mangel på lokale og areal fører til at enkelte brukargrupper manglar tilbod	Gul
Revidering av rusmiddelpolitisk handlingsplan	Ikkje gjennomført pga ressursmangel	Raud
Vidareutvikla samarbeid med lag og organisasjonar	Kommunen har saman med Frivilligsentralen utforma ein prosjektsøknad om aktivitet og frivilligheitskoordinator retta mot ulike brukargrupper.	Grøn

3.5 Barn og unge

	Gode resultat, gjennomført, nært gjennomført/ i planlagt prosess (grøn)
	Middels resultat – er i prosess, eller planlagt prosess (gul)
	Manglande resultat – ikkje gjennomført (raud)

Mål 2018	Status	
Følgje opp barn og unge som ikkje har eit kultur- og fritidstilbod	Det er starta opp «Tysdagstreff» - eit tverrsektorielt lågterkseltilbod for elevar på HBU etter skuletid. Dette har vore vellykka tiltak.	Grøn
Sikre god overgang til vidaregåande opplæring med spesielt fokus på sårbare unge.	Vi har gjennomført samhandlingsmøter mellom PPT, vidaregåande skule, grunnskule, Koordinerande eining og skuleeigar for å sjå på korleis ein best mogleg tek vare på elevar i overgangen mellom grunnskule og vidaregåande skule.	Grøn
Vidareføre ungdomslos i vidaregåande skule gjennom eit delt ansvar og samarbeid mellom kommunane, fylkeskommunen og NAV, jf vedtak i regionrådet	Vidareført i 2018, usikkert for åra framover. Alle aktørar delar på finansieringa.	Grøn
Vurdere nye modellar for organisering av tverrfagleg arbeid , forsøk med familieteam.	Tiltak i fht måloppnåing blir jobba med kontinuerleg. Bla familiekonsulent, resursteam for 16-23, tysdagsgruppa og fleire tverrsektorielle tiltak. Bla opplæring i COS (circle og security) ICDP, Kjærlighet og grenser med meir.	Gul
Auke aktivitet blant barn og unge. Aktivitetsløft i SFO, skole og fritid	Dette vert det jobba med kontinuerlig. Samarbeid med Buskerud idrettskrets og Hemsedal IL er ikkje systematisert/etablert.	Gul
Sikre leikeareal, og trygge ferdselskorridorar i arealplanar	Vert følgt opp i alle reguleringsplanar	Grøn
Etablere interkommunalt ressursteam for barn med autisme og deira omsorgspersonar	Prosjektfinansiert i 2017 og i 2018 med Hemsedal som vertskommune.	Grøn

3.6 Bustadpolitikk - bustadsosial handlingsplan

	Gode resultat, gjennomført, nært gjennomført/ i planlagt prosess
	Middels resultat – er i prosess, eller planlagt prosess
	Manglande resultat – ikkje gjennomført
Mål 2018	**Status**
Bustadutvikling skal følgje befolkninga sitt behov for egna bustad, bidra til gode bumiljø og underbyggje eit folkehelseperspektiv.	Vedteke ny arealdel sikrar bustader spreidd og konsentrert. Reguleringsplanarbeidet Trøym og ny privat reguleringsplan for BU9 – Tuv sikrar areal for einebustad og fleirmannsbustader.
Utbygging av sentrumsnære utleige- samt sjølveigar bustader og leilegheiter med universell utforming og tilrettelegging for smarthus og velferdsteknologi	Det vil bli ein underdekning av bustadtomter i 2019-2020. Mykje av utbyggingspotensiale av bustader ligg og til private eigedomsutviklarar.
Bustadsosial handlingsplan - planar og temaplan for området rundt Bygdaheimen, kommunehus og helsesenteret som eit område for bu- og behandlingssenter.	Arbeidet med bustadsosial handlingsplan er ikkje påstarta – eit arbeid ein håper å starte opp i 2019. Arbeid med sentrumsplan Trøym aust, og oppfølgjing av temaplan for helse er stilt i bero i påvente nærmare avklaringar skule og helsebehov.
Skaffe og tildele bustader til tenester og enkelttiltak som kan betre den enkeltes føresetnad for å meistre sin bu- og livssituasjon	Kommunen har opna opp for 10 flyktningar. Det er teke i mot ein familie på 5 personar. Det vart tilrettelagt for ein flyktningfamilie i Skogvegen 17. Busetnad av denne vart flytta til januar 2019.

3.7 Beredskapsarbeid

	Gode resultat, gjennomført, nært gjennomført/ i planlagt prosess
	Middels resultat – er i prosess, eller planlagt prosess
	Manglande resultat – ikkje gjennomført
Mål 2018	**Status**
Gjennomføre minimum ei øving	Det er gjennomført 1 øving.
Årleg oppdatering og revidering av overordna beredskapsplan	Årleg oppdatering er gjennomfør i samsvar med årshjul.
Jobbe for eit godt samarbeid med dei andre kommunane i Hallingdal og andre eksterne aktørar.	Kommunane har etablert eit beredskapskoordinatorsamarbeid. I beredskapsrådet er eksterne aktørar invitert.
Setje fokus på sektorovergripande samarbeid og planlegging i kommunen og gjere beredskapsarbeidet til ein del av etatane si planlegging og sine rutinar	Beredskap er ofte eit tema i leiargruppa, og det er eit auka fokus på at sektorane må kjenne til kvarandre sine hovudplanar.

4. Tenesteperspektivet

4.1 Helse og omsorg

4.1.1 Overordna mål i helse- og omsorgsetaten

	Gode resultat, gjennomført, nært gjennomført/ i planlagt prosess
	Middels resultat – er i prosess, eller planlagt prosess
	Manglande resultat – ikkje gjennomført

Mål 2018	Status	
Implementere kvardagsrehabilitering i tenesta	Etablert gode rutinar og prosedyrar for dette i tenesta. Prosjektet er gått over som permanente teneste.	
Innføre velferdsteknologiske løysingar	Prosjektarbeidet er starta og noko er tatt i bruk. Hallingdalskommunane er i ferd med å utvikle eit anbudsdokument til en offentleg anskaffing av verferdsteknogiske løysingar.	
Utvikle nye dagaktivitetar og dagsenter	Ikkje rom for dette ressursmessig i 2018, prioritert i 2019. Etablert eit tettare samarbeid med Frivilligsentralen. Utvida «Inn på tunet» aktivitetar til personar med demens	
Ferdigstille helse og omsorgsplan, rusmiddelspolitisk handlingsplan, rehabiliteringsplan mm.	Ikkje starta med dette pga. høgt arbeidspress. Oppgåve lagt til 2020, må søkje om ekstern hjelp.	
Sikre gode overgang frå ungdomsskole til vidaregåande for barn og unge med funksjonsnedsettjing	God dialog med Gol vidaregåande samt fylkeskommunen har sikra ein god overgang.	
Styrke dag-/aktivitetstilbod for dei som bur på bygdaheimen og for heime-buande og deira pårørande som treng avlasting på dagtid.	Manglar tilrettelagte lokalar tett opp mot Bygdaheimen. Fleire brukarar får tilbod via inn på tunet. Gruppebaserte dagsentertilbod og aktivitørtenester manglar grunna økonomi	
Gjennomføre OU-prosess i etaten	Delvis gjennomført i omsorg	
Koordinerande eining (KE)		
Prioritere koordinering av tverrfagleg og tverrsektorielt samarbeid	KE koordinerer dette i etaten	
Prioritere kvalitets- og fagutviklingsarbeidet	Kvalitetsarbeidet henger etter	
Økt fokus på demensteamarbeid	Demensteamet er operativt	

4.1.2 Pleie og omsorg

Gode resultat, gjennomført, nært gjennomført/ i planlagt prosess
Middels resultat – er i prosess, eller planlagt prosess
Manglande resultat – ikkje gjennomført

Mål 2018	Status
Sjukeheimen og heimetenester	
Følge BEON-prinsippet for omsorg på riktig nivå (Prinsipp om beste effektive omsorgsnivå	Gode resultat
Styrke kompetanse, prosedyrar og kartleggingsverktøy for å førebyggje underernæring, feilernæring	Nært gjennomført, planlagt prosess
Implementer e tverrfagleg ressursteam som kan styrke rehabiliteringstenester i heimen med heimetrenerar	Gode resultat
Rett bruk av IMA og ØHD- plassar ved Hallingdal sjukestugu	Plassmangel kan være ei utfordring
Bråtenjordet	
Gode sysselsettings- og aktivitetstiltak	Kontinuerleg arbeid, men har en god vei til at det er gjennomført. Henger litt etter på enkelte brukara
Systematisk styrking av brukarmedverknad	Vanskelig å gjennomføre i praksis, men vi har fokus på de.

4.1.3 Helsetenesta

Gode resultat, gjennomført, nært gjennomført/ i planlagt prosess
Middels resultat – er i prosess, eller planlagt prosess
Manglande resultat – ikkje gjennomført

Helsestasjonen:	
Auke ressursar og kompetanse til å jobbe med førebyggjande tiltak og tidleg intervensjon.	Har auka med ein 100% stilling på Helsestasjonen.
Førebyggjande arbeid med råd og rettleiing til barnefamiliar	Ikkje gjennomført pga stort arbeidspress/stort fødselstall 2018.
Informasjon og førebygging for å hindre at barn og unge blir kjønnslemlesta	Lovpålagte tenester blir prioritert og utført innan tidsfristar ifølge veiledere
Fysioterapi/Friskliv	
Vidareutvikle gruppetrening for ulike grupper som eit supplement til behandling	Dette blir utført både av fysioterapeutar i kommunen og dei med driftstilskot
Tilby fysisk aktivitet som eit ledd i dagsenter aktivitet, fysisk aktivitet i samarbeid med Idrettslaget	Fall førebyggande trening to gonger i veka for bebuarar Bygdaheimen og dei dårligaste heimebuande
Tilby bassengtrening gjennom fysioterapi og friskliv	Varmtvannsbasseng tilbod frå september til april på Nes
Psykisk helse	
Vidareutvikle tenesta med førebyggjande arbeid samt vere eit lågterkseltilbod for dei som har behov	Operer med svært liten ventetid. Fleire henvendelser frå innbyggarar, med behov for rask helsehjelp skaper svært høgt arbeidspressi periodar. Prioritert førebygging i familiesaker, noe som har vert effektivt og forhåpentlegvis vil være samfunnsøkonomisk lønnsamt.
Styrke kompetansen og vidareutvikle tenesta innanfor rusomsorg i samsvar med behov og tiltak vedteke i rusmiddelpolitisk handlingsplan	Kommunen har satse på anbefalte forebyggingstiltak. Mindre samarbeid med politi og SLT. Fleire lokale brukara som opplever Hemsedal som lite prioritert nedslagsfelt for politiet, og dermed risiko for at kjøp/salg/bruk av narkotika aukar.
Utvikle interkommunalt samarbeid og spesialisthelsetenestadet	Samarbeidsavtale om FACT, veiledningsavtale med DPS. Samarbeidsfora med dps og hallinghelse, SAMPR
Legetenesten	
Vurdere kommuneoverlegen sin rolle og ansvarsområde.	Det er god dialog og god forståing mellom kommuneoverlege og kommuneleiing når det gjeld rolle og ansvarsområde. Kunne likevel vore tydelegare.
Endring i driftsform for legekontor – styrking av legeressurs, hjelpepersonell	Kommunen overtok drifta av legekontoret i 2018. Det vart samstundes oppretta ny fastlegeheimel og auke i stilling på hjelpepersonell.
Vurdere ulike modellar for organisering av legevakta i lokalt og interkommunalt	Dette er nylig vurdert lokalt og interkommunalt. Avventar framleis endelig konklusjon frå regionsrådet.

4.2 Kultur og oppvekst

4.2.1 Barnehage

Gode resultat, gjennomført, nært gjennomført/ i planlagt prosess
Middels resultat – er i prosess, eller planlagt prosess
Manglande resultat – ikkje gjennomført

Mål 2018	**Status**
Vidareføre programmet «Være sammen» og oppretthalde ressursgruppe.	Planane for «Være samman» har vorte fylgd, gjennom heile året. Pedagogane er veiledere i «Være sammen»-programmet.
Vidareføre KUPP (kompetanseutvikling av pedagogiske prosessar) med tema : • Implementere ny rammeplan. Leiarstøtteprogram med tema barnehagevandring som metode. • Inkluderande barnehage- og skulemiljø.	Vi er ein lærande organisasjon. Vi legg til rette for og dyrkar fram gode profesjonsfellesskap. Vi brukar ei arbeidsform som gir barnehage- og skulebasert kompetanseutvikling.
Legge grunnlag for matematisk forståing gjennom leik og utforsking	Brukar BU (t.d. antal og form) Ynskjer meir kompetanse innan dette området.
Legge til rette for at barn utforskar, leiker, lærer og sjølve skapar noko gjennom digitale uttrykksformer, og at personalet utøver digital dømmekraft	Manglar kompetanse og utstyr Rammeplan 2017 har fleire føringar enn det som er nemnt her, og det må vi imøtekome.
Alle born over 1 år får eit tilbod i løpet av tre månader, jamfør vedtektene	Gjennomført
Vi skal syte for gode ute- og inneområde med gode og utfordrande leikemiljø Gode framtidige barnehagebygg, bygd for formålet.	Vi skårar dårleg på brukarundersøkingar på dette området.
Rekruttere og behalde tilsette i barnehagen med naudsynt kompetanse	Tilsette i barnehagane har høgt utdanningsnivå, me har og fått tilsett ein spesialpedagog. Fleire tilsette er under utdanning , både som barnehagelærarar og fagarbeidarar.
Nye krav frå 1.8.2018: Det skal være ein pedagogisk leiar per sju barn under tre år. Det skal vera ein pedagogisk leiar per 14 barn over tre år.	Dette må me sikre for å drive barnehagane etter lovverket.
Oppmode assistentar til å gjennomføre fagarbeidarutdanning.	Det er fleire assistentar som skal gå opp til fagbrev framover, og nokon har teke fagbrev det siste året.
Ha inne lærlingar kontinuerleg, og marknadsføre kommunen ut mot lærlingar.	Lærlingar er ein ressurs for barnehagane. Det å ha lærlingar gir positive ringverknad.
Fleire menn i barnehagane.	Gjennomfører leikeressurs. Oppmuntrar menn til å søkje ved utlysningar.
Gode overgangar mellom barnehage og skule	Overgangsplan mellom barnehage og skule vert brukt, men skal reviderast hausten 2019.
Oppdatert heimeside for skule og barnehage	Me må ha ei oversiktleg og god heimeside. Her manglar me tid og kompetanse.

4.2.2 Grunnskulen og opplæring av vaksne

	Gode resultat, gjennomført, nært gjennomført/ i planlagt prosess	(grøn)
	Middels resultat – er i prosess, eller planlagt prosess	(gul)
	Manglande resultat – ikkje gjennomført	(raud)
Mål 2018	**Status**	
Arbeide for å få ned bruk av spesialundervisning. Legge tilrette for tilpassa opplæring i grunnskulen.	Talet på barn med spesialundervisning har gått ned frå 9 % til 8,1 %. Betre resultat i matematikk og engelsk på 5. trinn. Det er innført lesekurs og systematisk begreps-undervisning. Språk- og leseplan er under utarbeiding.	(gul)
Utarbeide lokal læreplan/emneplanar på HBU og Innføre ny læringsplattform	Emneplanar er innført i nesten alle fag på 5.-10. trinn. Ny læringsplattform er innført og foreldrepålogginga er klar. Den blir aktivt brukt i "Vurdering for læring"	(grøn)
Eit godt psykososialt miljø:		
Revidere og implementere ny plan for å sikre elevane sitt psykososiale miljø i tråd med §9A. Skape eit godt psykososialt miljø i skulen.	Vi ser effekt av nye planar for å hindre utestenging og mobbing. Ny kunnskap er tileigna. Vi arbeidar vidare med prosjektet inkluderande barnehage- og skulemiljø neste år. Mobbetala frå elevundersøkinga er stabile, men ei betring er ønska. Fullføre planane på Ulsåk og Tuv	(gul)
Innarbeide Trivselslederprogrammet på Ulsåk og Tuv	Godt innarbeida	(grøn)
Setje fokus på digital mobbing gjennom prosjektet «Veke 6» på HBU.	Gjennomført. Har hatt fokus på inkludering av kjønsleg og seksuelt mangfald. Gjennomført som lærarkurs og foreldrekveld. Foreldra har og fått tilbod om å vere med kurs med politiet i digital dømmekraft, "Delbart"	(grøn)
Gjennomføre «Kjærlighet og grenser» i samarbeid med helsestasjonen.	Gjennomført med 90-95% oppslutning!	(grøn)
Kartlegge arbeidsmiljøet til elevane gjennom lik trivselsundersøking frå 3.-6. klasse og UDIR sin elevundersøking frå 7.-10. klasse	Dette har me gjort og alle brukte like skjema før jul.	(grøn)
Foreldresamarbeid:		
Tilsette skal nytte tileigna kompetanse frå Relasjonsskuleprosjektet inn i arbeidet med klasseleiing og elevsamtale.	Vi fortset arbeidet inn i prosjektet Inkluderande barnehage og skulemiljø i form av "Dialogiske samtalar"	(gul)
Vurdering:		
Jobbe aktivt for at teoriar frå prosjektet «Vurdering for læring» blir innarbeidd i lærarane sin praksis på HBU: Gi meir eksakt undervegs-melding, framovermelding og medverke til betre sluttvurdering.	Elevundersøkinga viser at målet ikkje er nådd. Lærarane gjev undervegsmelding i elevsamtalar og foreldresamtaler i småskulen	(gul)
Samle informasjon ved hjelp av systemet Insight (VOKAL)	Arbeider vidare med dette	(gul)

Oppretthalde det faglege nivået hjå tilsette:		
Skulane skal vere attraktive arbeidsplassar med fagleg og pedagogisk engasjement. Vert synleggjort i medarbeidarundersøkingar.	Dei tilsette ved skulen uttalar at dei arbeider på ein skule som har eit godt fagleg og pedagogisk engasjement. Dei meiner dei er ein del av ein utvikladen organisasjon. Dette arbeidet må ein halde eit kontinuerlig fokus på.	
Vidareutdanne lærarane jf. Forskrift til Opplæringslova § 14-2	I år er det 4 lærarar som er i gang med utdanning. Vi merker stor interesse for studie neste skuleår. Det er stor vilje frå leiinga til å motivere for utdanning. Vi utdannar maksimalt av kva vi kan klare.	
Nytilsette lærarar og barne- og ungdomsarbeidarar vert oppdatert innanfor satsingsområda med eigne oppfølgingskurs slik at kompetansen blir verande i verksemda. Tidfesta i årshjul.	Dette vart gjennomført med blanda måloppnåing dette året. For skuleåret 19/20 vil det bli halde ein ekstra planleggingsdag for nytilsette.	
Gode overgangar:		
Få på plass årleg møteplan der vidaregåande- og grunnskulerektorar, PPT og skulefagleg ansvarleg møtes	Dette rektornettverket er på plass og i Buskerud-målestokk for ein gode tilbakemeldingar på gjennomføringa.	
Opplæring, kvalitetssystem:		
Ha eit system som sikrar at lovpålagte pålegg vert følgde, jf. Opplæringslova med forskrift og Forvaltningslova §9a og Kapittel 5 i opplæringslova. • Kvalitetssystemet skal sikre at alle tilsette har oppdatert kjennskap til lovverk og handlingsplanar • Rapportere endringar til rektor og etatsleiar fire gonger årleg	Har blitt gjennomført hausten 2018 og blir repetert våren 19	
Utarbeide Opplærings- og kartleggingsplan for fleirspråklege	Påbegynt, men ikkje fullført	
Utarbeide språk- og leseplan for 1.-10. trinn	Under arbeid og skal ferdigstillast våren 19.	
Krise og beredskap:		
Øving i Krise og Beredskap	Kontinuerlig arbeid som blir gjort kvar haust.	
Strukturarbeid:		
Starte eit treårig arbeid for samanslåing av Ulsåk og Tuv skular med Hemsedal barne- og ungdomsskule, pedagogisk og administrativt. • Arbeide ut ein plan for overføring– «Frå tre til ein» • Utarbeide rom og funksjonsanalyse for «Hemsedal skule» • Utarbeide ein backup-plan dersom bygga våre ikkje rommar elevane og barnehagebarn	Rom og funksjonsplan er godkjent i K-styret Plan for å sikre fleire barnehage plassar er føreslege. Plan «Frå tre til ein» held fram.	

4.2.3 Kultur – Hemsedal kulturskule, Hemsedal folkebibliotek, klubben, ålmenn kultur

Grøn	**Gode resultat, gjennomført, nært gjennomført/ i planlagt prosess**
Gul	**Middels resultat – er i prosess, eller planlagt prosess**
Raud	**Manglande resultat – ikkje gjennomført**

Mål 2018	**Status**	
Hemsedal kulturskule skal kunne tilby elevane høg fagleg og pedagogisk kvalitet på undervisninga.	I 2018 auka vi antall elev og elevplassar betydeleg (133 elevar 185 elevplassar). Kulturskulen har no 11 kvalifiserte lærarar som alle bidreg til høg fagleg og pedagogisk kvalitet. Lærarstaben består av lokalt personell samt lærarar frå andre kulturskuler i Hallingdal. I 2018 gjennomførte vi 4 huskonsertar, verkstad-dag med worshops, julekonsert i kyrkja, UKM, vårførestelling Hemsedal downtown, Vårkonsert, 17. mai underhaldning, danse camp med Elin samt Ung i fauskivalen.	Grøn
Gi tilbod for vidarekomne elevar i kulturskulen gjennom eit talentprogram, støtta av Norsk Kulturskuleråd.	I 2018 sette kulturskulane i gang med fordjupningsprogram. Vår første satsing har vore på dans og Hallingdal dansekompani. I tillegg har vi hatt samarbeid på tvers med Buskerud teater. Dus har også vore ei vellykka satsing på teater for ungdom frå heile Hallingdal.	Grøn
Gi friplass for særskilt aktiv kulturskuleelev.	Dette året vart friplass tildelt ein særskilt aktiv og engasjert dansar.	Grøn
Sette i verk kurs som inkluderer, integrerer og utviklar elevane.	Dette er eit arbeid vi akkurat har starta opp. Vi har inngått samarbeid med NAV som har gitt støtte til Afrikansk dans. Vi har også starta dialog med HBU for å tilretteleggje for undervisning til elevar i skuletida.	Gul
Gje tilbod også til vaksne i kulturskulen.	Vi har starta Afrikansk dans for vaksne (kan delta frå 8. klasse). Dette har vorte eit veldig populært tilbod. Vi ynskjer å jobbe vidare med tilbod for vaksne.	Grøn
Hemsedal folkebibliotek		
Drive aktiv formidling av informasjon, kunnskap og kultur med fokus på kvalitet, aktualitet og allsidigheit.	Vi har startet Afrikansk dans for voksne (kan delta fra 8. klasse). Dette har blitt et veldig populært tilbud. Vi ønsker å jobbe videre med tilbud for voksne.	Grøn
Gjennomføre prosjektet «Høgskulebiblioteket 622 moh». Utvikle tilbodet vårt til studentar busett i Hemsedal, slik at biblioteket kan tilby tenester til desse på same måte som høgskulebibliotek.	Prosjektet «Høgskulebiblioteket 622 moh» er avslutta. Rapport er sendt til Nasjonalbiblioteket og vi har delt erfaringane våre på den nasjonale epost-lista «Bibliotek-Norge». Tilbodet vi no har til studentar har vorte ein del av det daglege arbeidet ved biblioteket.	Grøn
Leggje vekt på at tilboda skal ha høg kvalitet, vere aktuelle og allsidige med ny tilvekst av trykte medier, e-medier og vedlikehald av eksisterande biblioteksamling.	Vi har for lite tid til å halde oss orientert om ny litteratur og til å halde samlinga vår ved like og gjere den attraktiv. God formidling til både born og vaksne krev kunnskap om litteraturen og innhaldet i samlinga vår. Dette har vi for lite tid til.	Gul

Samarbeide med skulane for at ulike former for lesetiltak skal vere ein del av bibliotekverksemda. Tiltak kan vere jamnlege bokpratar for alle klassetrinn, informasjon om ny litteratur og utsending av nyheitsbrev til norsklærarane.	Vi brukar mykje tid på formidling av litteratur. Alle elevane, både på HBU og Tuv/Ulsåk, får bokprat og informasjon om ny litteratur minimum to gonger i semesteret. Vi sender nyheitsbrev til norsklærarane ved HBU kvart semester.
Ungdomsklubben:	
Vidareutvikle klubben som ein attraktiv, heilt rusfri og trygg plass for ungdomen • Godt psykososialt miljø der det er 0-toleranse for mobbing • Vidareutvikle tilbodet med spel og aktivitetar • Utvikle skatepark på uteområdet saman med ungdomen • Ungdomane skal bidra meir til drift av klubben	Klubbarbeidarane er aktive i relasjonsarbeidet og kan derfor førebygge og stoppe konfliktar / mobbing. Ungdommen er med og bestemmer kvart år korleis vi skal bruke Frifond-midlar til klubben.
Utvikle Klubben som ein viktig arena der bygd0a sine ungdomar og ungdomar med annan etnisk bakgrunn, etablerer gode relasjonar.	Fritidsleiar jobbar med å informere alle på skulen om klubben, og å få all ungdom til å kjenne seg velkommen og trygge på klubben.
Det skal stellast i stand lokale og felles rusfrie arrangement for ungdom i Hallingdal, også på andre arenaer enn Ungdomsklubben. Ungdommen skal sjølve delta i drifta av klubben og i planlegging og gjennomføring av arrangement mellom anna UKM.	UKM (Ung Kultur Møtes) er største kulturarrangement i året, der meir enn halvparten av elevane frå ungdomskulen deltek både framfor og bakom scena.
Stabil stab med dyktige medarbeidarar.	Klubben har stabil stab som har god relasjon til ungdomane.
Ålmen kultur	
Historielaget samlar inn og kartfestar stadnamn.	Prosjektet er avslutta. Det er oppretta innsynsløysing slik at kven som vil kan gå inn og sjå på registreringa. I samarbeid med kommunen og med midlar frå Språkrådet er det no sama inn over 3873 namn
Spelemidlar: Tre søkjarar har fått tilskot i 2018 Utbetalt nærmiljømidlar frå 2007	Gjennomførte prosjekt: Rulleskiløypa Asfaltering av to rulleskiløyper Garasjebygget og ishockeybane ved Idrettsplassen Orienteringskart Tuv

> Kultur er det som blir igjen når man har glemt alt det man har lært
>
> *Selma Lagerlöf*

4.3 Teknisk etat

4.3.1 Forvaltning (Byggjesak, arealplan, matrikkel, landbruk, miljø og næring)

Gode resultat, gjennomført, nært gjennomført/ i planlagt prosess
Middels resultat – er i prosess, eller planlagt prosess
Manglande resultat – ikkje gjennomført

Mål 2018	**Status**
Effektiv byggjesakshandsaming.	Gjennomført behandling på ein god måte innanfor krav til fristar for saksbehandling.
Oppfølging av tilsynsstrategi med vekt på næringsavfall, og regionalt samarbeid	Ny stilling på byggesak, men med effekt først mot slutten av året. Jobba for foto overvåking av returpunkt. Auka tømmefrekvens på Holdebakken. Arbeid med næringsavfall vert forsterka frå 2019.
Prosjekt «senger i næring» - sikre at reguleringsføresegna i turistområder vert følgt	Etablert alliansar med KS og NHO- Reiseliv som trygger ei vidare juridisk handtering i høve tolking av plan- og bygningsloven i høve kriteria knytt til «felles drift».
Tildele vegadresse til alle adresseverdige bygg i kommunen.	Ca. 90 % dekningsgrad for tildeling av offisielle vegadresser. Det er tildelt vegadresser til alle bustadhus – står at adressering av nærings- og fritidsbygg.
Vidareutvikle regionale samarbeids-løysningar med mål om auka effektivisering og utvikling av sterke fagmiljø	Regional einighet om felles VA- kontor for spreidd avløp. Gjennomføring av prosjektplan for 2019 er påstarta, med mål om etablering frå 2020.
Etablering av eit studietilbod for desentralisert høgskule utdanning retta mot reiseliv i samarbeid med Universitetet i Stavanger (UIS).	Godkjent fagplan for bachelor studiet «Friluftsliv sentreprenør». Manglar endelig stadfesting fra Universitetet i Stavanger på deira ressursinnsats og deltaking. Planlagt oppstart haust 2019. Studiet er modulbasert over 6 samlingar over 2 år med ein stor del praktisk tilrettelagt kunnskap. Totalt 60 studiepoeng. Ein kan deretter fortsette heiltid dei siste to åra og få ein fullverdig bachelor i reiselivleiing om ynskeleg.
Effektiv saksbehandling av planer	Framleis noko på etterskot med alt planarbeid grunna vakas i stilling og naudsynt innkjøp av planbistand. Ny kommuneplan – arealdel vedteke.
Forvaltningsoppgåver landbruk – offentleg forvaltning av statlege tilskotsordningar innan landbruk til drift og investering	Arbeida med investering innan mjølk- og kjøttproduksjon – løyst ut kr. 2,4 mill,- i tilskot. Tørkesumar vart arbeidsam og vanskeleg for mange bønder med påfølgjande erstatningssaker for avlingsskade. 22 søknadar og utbetalt erstatning på kr. 2,04 mill. Arbeid med revidering av Regionalt miljøtilskot i landbruket (RMP) med tilpassing til ny fylkesstruktur. Bekjemping av CWD med prøvetaking og auka uttak av hjortevilt, samt restriksjonar for beitenæringa utløyst mykje ekstraarbeid for forvaltninga.
Oppfølging av energi- og klimaplan	Framleis landstoppen innan miljøfyrtårnarbeid i høve folketal. Ny energi- og klimaplan er vedteke med reviderte mål og etablert Klimaråd

Sikre statlege friluftsmidlar til Bruøyne som viktig grønt- og aktivitetsområde	Det er løyvd friluftsmidlar til bru over til Bruøyne. HIL står som ansvarleg etablering av gangbrua, i samarbeid med næring og kommune.	
«Temaplan for beite og kulturlandskap» – synleggjere plan i høve framtidig arealforvaltning	Ferdigstilt, og vedtak av ny temaplan for beite og kulturlandskap. Marknadsført tilskotsordningar «Ymse jord og skog», og arrangert fagmøter for næringa.	
Aktiv bruk av stig- og løypeplan som ledd i reiselivsutvikling, friluftsliv og folkehelse	Ferdigstilt fase II – restaurering av Skogshornstigen. Påstarta arbeid med besøksstrategi for Skogshornstigen. HUS gjennomført, telling, sommarvedlikehald og oppsyn. Etablert benker, ekstra sikkerhetsgjerder ved Rjukandefossen.	
Gjennomføring av handlingsdelen til Næringsplan	Aktivt bindeledd mellom næringsliv og kommune,- etablering av møteplasser, prosjektbistand, frukostmøter, og løyvd tilskot til bedrifter/prosjekt frå næringsfondet. Evaluering av næringsfondbruken siste 10 år er starta opp. Innført nytt søknadsskjema og 2 søknadsfristar i året på næringsfond.	

4.3.2 Drift (veg, vatn, avlaup)

	Måloppnåing	
	Gode resultat, gjennomført, nært gjennomført/ i planlagt prosess	
	Middels resultat – er i prosess, eller planlagt prosess	
Mål 2018	Manglande resultat – ikkje gjennomført	
Levere nok, godt og sikkert vatn	Det er ikkje registert avvik i forhold til mål. Syner elles til eigen årsrapport for vassverka.	Grøn
100 % av vassverkets abonnenter skal ha hygienisk sikkert drikkevann	Det er ikkje registert kvalitetsavvik på drikkevatnet. Syner elles til eigen årsrapport for vassverka.	Grøn
Halde lekkasjenivået stabilt på mellom 23-25 %	Lekkasjenivået er høgare enn målsettinga for områda Trøym og Ulsåk. På Tuv er det svært liten lekkasjeprosent. For å få ned lekkasjeprosenten ytterlegare må det arbeidast med rehabilitering og lekkasjesøk fortsetta i åra som kjem. Eigen årsrapport for vassverka.	Grøn
Uvarsla avbrot i vassforsyninga skal ikkje overstige 500 kundetimer	Berre mindre avbrot i vassforsyning, anslagsvis 50 kundetimar.	Grøn
Overhalde samtlege myndigheitskrav gitt i forskrift og utsleppsløyve for Trøym, Ulsåk og Grøndalen	Alle rensekrav er overholdt med god margin. Syner elles til eigen årsrapport for reinseanlegga og resepientvurdering.	Grøn
Oppretthalde dagens standard på kommunale vegar og betre standarden på utvalde strekningar	Vedlikehald og investeringar er gjennomført i samsvar med gjeldane plan.	Grøn
Utføre tiltak på kommunale vegar i samsvar med gjeldane trafikktryggleiksplan	Gjennomført i tråd med plan – fartshumpar, ny g/s-veg Moavegen – Tuv, samt nytt køyremønster v/ Idrettsplassen.	Grøn
Syte for og oppretthalde vintervedlikehaldet av kommunale vegar på dagens nivå	Standarden på vintervedlikehaldet av kommunale vegar er oppretheldt på same nivå som tidlegare år.	Grøn
Sakshandsamingstid 3 veker i kurante sakar	Alle kurante saker er svara på og behandla innan 3 veker.	Grøn

4.3.3 Eigedom

Gode resultat, gjennomført, nært gjennomført/ i planlagt prosess
Middels resultat – er i prosess, eller planlagt prosess
Manglande resultat – ikkje gjennomført

Mål 2018	**Status**
Følgje opp investerings- og vedlikehaldsprogram – tydeleggjer teknisk standard og behov med ei fagleg prioritering i høve gjennomføring. Gjennomføre driftstiltak jfr. vedteke plan for vedlikehald av kommunale bygg	Alle prioriterte driftsoppgåver jf. forvaltning, drift og vedlikehaldsdokument (FDV) er gjennomført i tråd med økonomisk ramme. Det er samstundes gjennomført ekstraordinær tilrettelegging av kommunal bustad, Skogvegen 17 for flyktningfamilie. Tilpassning av bygg og uteområde ved Grøthehuset, grunna manglande omsorgsbustad for yngre «Bråtenjorde». Forutan gjennomføring av EPC, er det på kommunehuset etablert 4 nye kontorar, og skifta alle radiatorar. Store mengder snø medført ekstraordinær kostnader knytt til brøyting, samla ca. kr. 400.000,-.
Rasjonalisering av eigedomsdrifta	Ei rekkje personaltiltak med utarbeiding av rutinedokument og kompetanseutvikling. Nær samtlege reinhaldarar har fagbrev som reinhaldsoperatør, noko som er unikt på landsbasis.
Tilfredsstille alle krav til dokumentasjon	Avdelinga er ikkje ajour med alle dokumentasjonskrav i høve FDV. Interne rapporteringsrutinar krev pc hjå tilsette, og kapasitet til naudsynt rutinearbeid vert ikkje prioritert framom for større byggprosjekt jfr. vedteke investeringsprogram.

5. Medarbeidarperspektivet

5.1 Samarbeid med tillitsvald og vernetenesta

Rådmannen har framleis stor fokus på samarbeid med tillitsvalde og vernetenesta både gjennom AMU og andre uformelle og formelle møteplassar, både på toppnivå og ute i verksemdene. Rutine for medverknad som skal sikre at partane i arbeidslivet kan ha dialog og drøftingar om til dømes arbeidsgjevarstrategi, administrative prosedyrar og arbeidsmiljø, er tatt opp til revidering i 2018 utan dei store endringane.

5.2 Kompetanseutvikling

Det blir lagt stor vekt på kompetanseutvikling for å møte nye utfordringar. Det er gjennomført mange nødvendige kurs og oppdateringar innan ulike fagområde. Fleire ufaglærte har fått fagbrev eller er under utdanning. Kommunen har sett av små midlar til formålet, men innan enkelte området har kommunen søkt og fått statlege midlar. Dei forskjellige tiltaka er beskrivi under dei enkelte etatane. Ta bort dette punktet?

5.3 Arbeidsmål

Gode resultat, gjennomført, nært gjennomført/ i planlagt prosess

Middels resultat – er i prosess, eller planlagt prosess

Manglande resultat – ikkje gjennomført

Mål 2018	**Status**
Styrke personalavdeling	Ny 100 % stilling som personal/HR-rådgjevar er på plass.
Bli mindre sårbare på nøkkelstillingar. Vurdere samhandling med andre kommunar der dette er formålstenleg	Samhandling på økonomisida er vurdert. Nye tilsette har gjort oss mindre sårbare. Det er fortsatt noko å gå på.
Leggje til rette for sosiale aktivitetar for tilsette	Det har vore gjennomført felles julebord for alle tilsette. Det har også vore invitert til felles turar, samt ei rekke tiltak ute på avdelingane.
Utarbeide handlingsplan for å hindre og redusere vold og truslar mot tilsette	Denne er utarbeida, og det er små endringar som skal til før den blir lagt inn som ein del av HMS hovudbok.
Leiarutvikling	Det har vore gjennomført 2 heile dagar internt med alle leiarane, der hovudtillitsvalde og hovudverneombod var med på den eine samlinga.
Rullere etiske retningslinene, ta i bruk etisk refleksjon	Denne er utsatt til 2019
Rullere lønspolitikken	Arbeidet starta i 2018, er godt i gang og skal ferdigstillast før årets drøftingsmøte for 2019med fagorganisasjonane.
Følgje opp og lage tiltak etter medarbeiderunderøkingar og IA- prosjekt 2016/2017	Det er gjennomført 10 faktor undersøking i 2018. Verksemdene gjennomfører eigen prosess, der utviklinga frå undersøkinga i 2016 blir vurdert og det blir satt nye tiltak for spesielle avtalte fokusområder. Meldesak i AMU.
Ta i bruk e-læring og utarbeide ein overordna kompetanseplan og legge til rette for kompetanseutveksling internt.	Veilederen.no er eit e-læringssystem som blir brukt i H&O.
	KS har utviklet e-læringssystemet KS Læring. Vi er i gong med å legge til rette for å bruke dette i kommunen.
	Overordna kompetanseplan er utarbeida på etatsnivå, men ikkje for heile kommunen samla.

I samarbeid med tillitsvalte og verneombod gjennomføre OU- prosessar som skal styrke tenesteproduksjon. Organisering og leiarstruktur i rådmann sin stab, Helse- Omsorg og Oppvekst vert hovudfokusområder	Rådmann har endra organiseringa av staben. Leiar av Tenestetorget har blitt leiar av rådmannens stab (arkiv, økonomi, tenestetorg, kultur, løn og personal). Personalsjef, økonomisjef, jurist og leiar av stab er direkte plassert under rådmann og i rådmannens leiargruppe.	
	Helse og omsorg sin prosess er ikkje heilt ferdig.	

5.4 Sjukefråvær

Hemsedal kommune arbeider systematisk med mål om redusert sjukefråvær og sjukefråværet har i 2018 vore lågare enn dei fleste tidlegare åra. Korttidssjukefråværet er lågt, noko som pleier å vere ein god indikator på trivsel.

	2015	2016	2017	2018
Totalt fråvær	6,2 %	6,0 %	7,4 %	5,6 %
- Herav korttids-fråvær	1,7 %	1,7 %	1,9 %	1,7 %

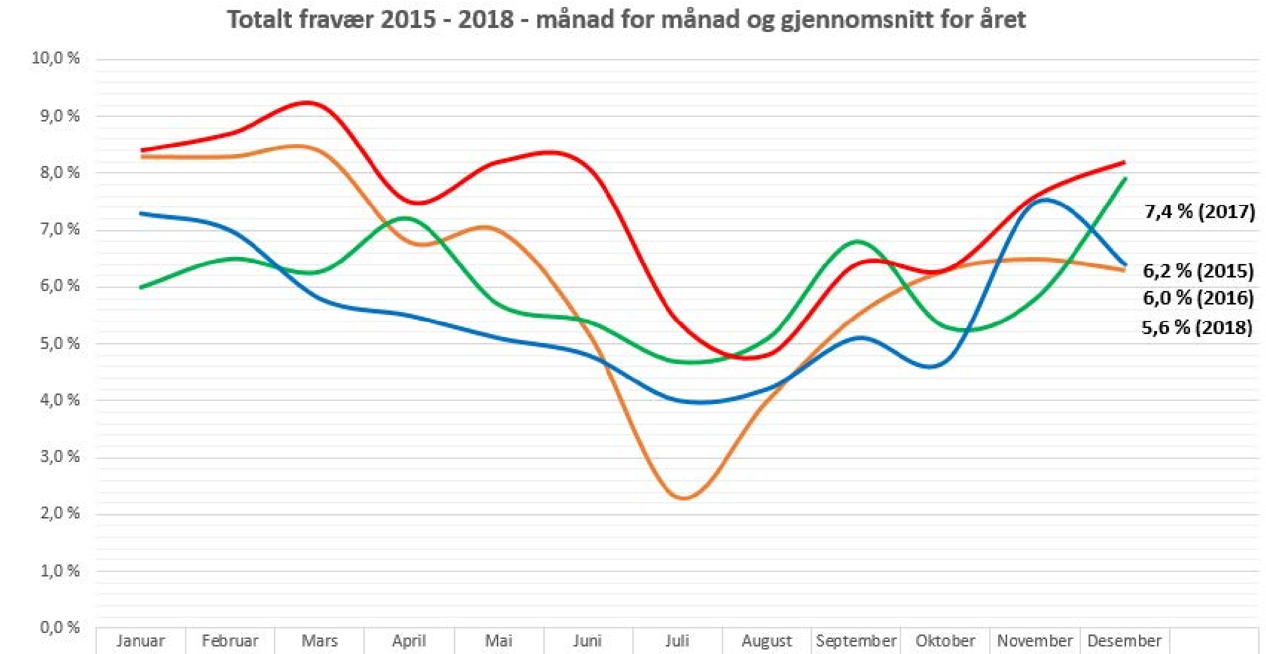

	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	Desember
2015	8,3 %	8,3 %	8,4 %	6,8 %	7,0 %	5,2 %	2,3 %	4,0 %	5,5 %	6,3 %	6,5 %	6,3 %
2016	6,0 %	6,5 %	6,3 %	7,2 %	5,7 %	5,4 %	4,7 %	5,1 %	6,8 %	5,3 %	5,8 %	7,9 %
2017	8,4 %	8,7 %	9,2 %	7,5 %	8,2 %	8,1 %	5,4 %	4,8 %	6,4 %	6,3 %	7,6 %	8,2 %
2018	7,3 %	7,0 %	5,8 %	5,5 %	5,1 %	4,8 %	4,0 %	4,2 %	5,1 %	4,7 %	7,5 %	6,4 %

2015 2016 2017 2018

5.5 Internkontroll

Rådmannen har ansvar for internkontroll i kommunen. Rådmannen har hatt internkontroll som tema på leiarmøte, leiarane skal ha tilsvarande gjennomgang med sine tilsette.

5.6 Likestilling

Fordeling mellom kvinner og menn totalt er om lag på det som er gjennomsnitt for kommunane.
Mål om å auke talet menn innan oppvekst har ikkje lykkast. Det var pr. 1.12.2017 totalt 15 menn mot 13 pr. 1.12.2018. I Helse og omsorgsetaten har derimot talet menn auka frå 17 menn pr. 1.12.2017 til 19 menn pr. 1.12.2018. Vi er ei lita kommune med stort mangfald som legg vekt på lik behandling uansett rase, religion eller etnisitet.

Tabell 5
Prosent av antall kvinner og menn i ulike sektorer i Hemsedal kommune
Pr. 1.12.2018 basert på PAI-registeret. Tabellen inneholder bare hovedstillinger.

	Antall		Andel (i prosent)	
Sektor	**Kvinner**	**Menn**	**Kvinner**	**Menn**
I ALT	210	53	80	20
Sentraladministrasjonen	14	2	88	13
Oppvekst	94	14	87	13
Grunnskole	48	9	84	16
Barnehager	41	1	98	2
Fritidshj/skolefritidsordn	2	1	67	33
Øvrig oppvekst	3	3	50	50
Helse/sosial	82	19	81	19
Administrasjon	2	1	67	33
Alm helsevern	19	2	90	10
Alders- og sykehjem	30	5	86	14
PU	12	8	60	40
Hjemmehjelp/-sykepleie	19	3	86	14
Kultur	2	1	67	33
Teknisk sektor	17	17	50	50
Ymse	1	0	100	0

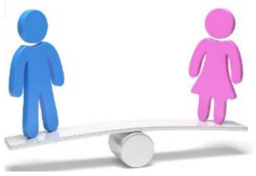

6. Økonomiperspektivet

6.1 Driftsrekneskap

Kommune-Noreg opererer med fleire resultatbegrep. Netto driftsresultat er det mest normale å referere til. I tillegg vil kommunestyre normalt bli presentert for eit begrep som heiter «rekneskapsmessig meir-eller mindre-forbruk».

Netto driftsresultat er eit mål for å vise handlefridomen til ein kommune. Eit positivt netto driftsresultat syner i kva for grad den ordinære drifta kan bidra til eit overskot, ev. til å finansiere investeringar og avsetningar til seinare år. «Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi» anbefaler at netto driftsresultat over tid bør være >= 1,75 % av brutto driftsinntekter. For Hemsedal kommune vil dette seie at vi bør ha eit netto driftsresultat i kroner på om lag 4 mill. kroner eller meir. Begrepet er komplisert å nytte utan vidare ettersom både inntekter og utgifter som gjeld sjølvkost-området reknast med. Det same gjer tilskot frå staten og andre postar med bindingar om bruk og avsetning.

I 2018 vart det innbetalt relativt store beløp i tilkoplingsavgift. Dette er ekstraordinære inntekter på sjølvkostområdet som bles opp inntektene, brutto og netto driftsresultat, men som blir satt av til bundne fond.

I tillegg har kommunane eit noko spesielt opplegg som heiter premieavvik. Dette er «papirpengar» som blir berekna etter eit sett med kriterier fastsett av Kommunal- og regionaldepartementet. Kommunane betaler gjennom årlege pensjonspremier til KLP og STP i praksis mindre enn kva som må til for å dekke framtidige pensjonskostnader. I staden for å føre dette ei gong for alle gjennom ei balanseføring må kommunane korrigere dette årleg i rekneskapen som ein rein papir-transaksjon. Resultatet er at kommunen risikerer å få ein kostnad det eine året og ein inntekt det neste året, utan at kommunen er i stand til å påverke dette. Men føringa verkar på brutto- og netto driftsresultat. For 2018 er konsekvensane netto 2,5 mill. som reduksjon av dei sosiale kostnadene, men altså ikkje som pengar.

Vidare; når det gjeld KLP kan kommunen nokre år føre som inntekt tilført premiefond. Desse inntektene er avhengig av at KLP får til eit overskot i si drift. For 2018 var inntektsført frå premiefondet 2,26 mill. kroner. Korkje premieavvik eller premiefond bør reknast med når budsjettet blir utarbeidd.

Hemsedal kommune hadde i 2018 eit netto driftsresultat på 3,878 mill. kroner (11,626 mill. kroner i 2017), som svarar til 1,58 % av brutto driftsinntekter (4,92 % i 2017). Det var eigentleg eit godt resultat ettersom det reviderte budsjett-målet for 2018 var minus 3,07 %.

Av netto driftsresultat skal noko settast av til fond (m.a. sjølvkostfond og tilskot frå andre med binding om bruk), men det skal også nyttast av fond i samsvar med vedtak gjort av kommunestyret, samt bruk av sjølvkostfond og tidlegare avsetningar). Vi endar etter bruk av fond og avsetningar til fond med eit rekneskapsbegrep som heiter:

Rekneskapsmessig meir-/mindreforbruk. Dette målet er det reelle skillet mellom kva som er kommunen sine inntekter frå eige drift, frå sjølvkostverksemd samt bruk av tidlegare avsetningar fråtrukke tilsvarande utgifter.

Det rekneskapsmessige mindreforbruket var i 2018 kr. 5.926.894,50.

Det er dette resultatet som kommunestyret ved behandling av rekneskapet skal ta stilling til.

6.2 Netto driftsresultat over tid

Netto driftsresultat (blir også kommentert i sjølve rekneskapsdokumentet).

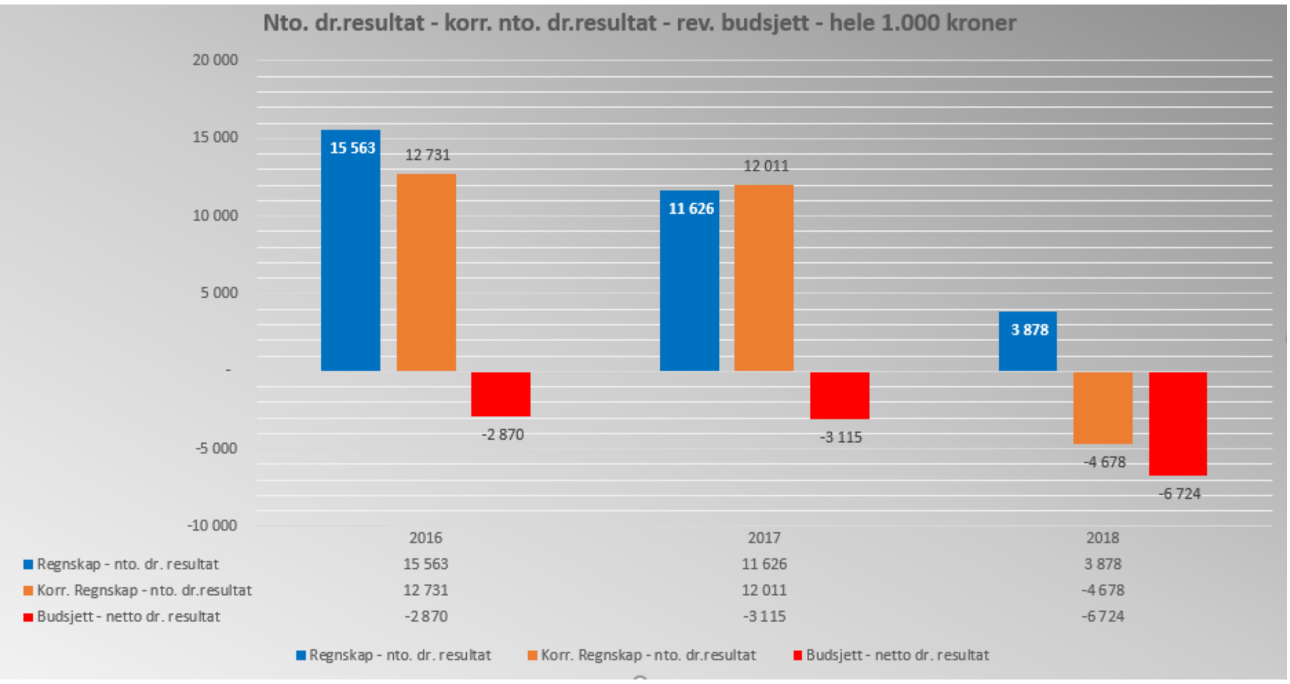

Som ein kan sjå av diagrammet over har kommunen budsjettert pessimistisk men fått eit meir positivt rekneskap enn det ein har lagt opp til. Tendensen er likevel nokså lik, ein får dårlegare rekneskapsresultat etter kvart, som ein også reknar med.

Som vist til i punkt 6.1 skuldast mykje av avviket tre forhold, sjølvkostinntekter (skal setjast av til fond), premieavvik og premiefond. Totalt dreier desse spesielle inntektene seg om 8,4 mill. kroner. Som ein kan sjå av diagrammet er det korrigerte, netto driftsresultatet nær 4,7 mill. kroner.

I 2018 har kommunen hatt netto meirinntekter på frie inntekter (skatt og rammetilskot) på 4,78 mill. kroner. Mesteparten av desse inntektene er gått med til å dekke meirforbruk på avdelingane.

6.3 Driftsinntekter over tid

	R 2015	R 2016	R 2017	R 2018	Rev. B 2018	Avvik R 2018 - B 2018
Driftsinntekter						
Brukerbetalinger	-8 220	-8 683	-9 097	-9 692	-9 198	-494
Andre salgs- og leieinntekter	-28 120	-33 826	-29 047	-36 877	-29 974	-6 903
Overføringer med krav til motytelse	-31 773	-35 282	-30 199	-29 390	-14 637	-14 753
Rammetilskudd	-69 864	-68 460	-69 845	-67 567	-72 162	4 595
Andre statlige overføringer	-8 197	-11 119	-15 471	-8 367	-8 252	-115
Andre overføringer	-416	-2 689	-101	-805	-28	-777
Skatt på inntekt og formue	-64 349	-69 719	-76 758	-84 916	-75 540	-9 376
Eiendomsskatt	-10 129	-9 862	-7 135	-5 785	-6 340	555
Andre direkte og indirekte skatter	-2 727	-2 743	-2 727	-2 728	-2 830	102
Sum driftsinntekter	**-223 795**	**-242 383**	**-240 380**	**-246 126**	**-218 961**	**-27 165**

Avvik – MINUS-tal betyr meir inntekter enn budsjettert – sjå også kommentarar i rekneskap for 2018 – punkt 3

Dei vesentlege avvikspostane gjeld:

- Andre sals- og leigeinntekter
- Overføring med krav til motyting
- Skatt på inntekt og formue som må sjåast i samanheng med rammetilskot

Spesifikasjon av vesentlege avvikspostar:

- Andre sals- og leigeinntekter – 6,9 mill. kroner i meir-inntekter. I hovudsak gjeld dette tilknytningsavgifter på sjølvkostområdet. Ev. meirinntekter skal etter regelen setjast av til sjølvkostfond.
- Overføring med krav til motyting – 14,7 mill. kroner i meir-inntekter.
    - o Av dette er 5,5 mill. kroner refusjon for sjukdom og svangerskap. Vi budsjetterer ikkje med sjukdom og kostnader relatert til sjukdom, og dermed heller ikkje inntekt knytt til sjukdom.
    - o Andre statstilskot syner 5,2 mill. kroner meir i inntekter enn budsjettert. Dette inkluderer ymse tilskot frå statleg hald til prosjekt og satsingar og vil normalt ha ei tilsvarande utgiftsside. Pengar som ikkje blir nytta må setjast av til fond eller betalast attende.
- Netto auke i frie inntekter – skatt på inntekt og formue korrigert for justert rammetilskot – nær 4,8 mill. kroner i meir-inntekter.

6.4 Frie inntekter over tid

Frie inntekter i hele 1.000 kroner	R 2015	R 2016	R 2017	R 2018
Skatt på inntekt og formue	-64 350	-69 718	-76 758	-84 916
Rammetilskot	-69 864	-68 460	-69 845	-67 567
Totale frie inntekter	-134 214	-138 178	-146 603	-152 483

Frie inntekter er til kommunen sin disposisjon og blir rekna ut etter eit sinnrikt fordelingssystem. Inntektssystemet gjer det mogeleg å tilby tenester til alle innbyggarane i Noreg. Dei frie inntektene kan nyttast som dei vil til å produsere varer og tenester til innbyggarane i kommunen.

Utviklinga i inntekter har vore særs positiv i Hemsedal, sjølv når auka i folketalet har flata noko ut. Dei store skatteinntektene førar til reduksjon i rammetilskotet, men heldigvis ikkje fullt ut.

Dei frie inntektene er ikkje heilt sjølvsagt å rekne med, den einskilde regjering vil ha forskjellige måtar å nærme seg korleis fordeling mellom kommunane skal vere. Det vil normalt vere risikabelt å legge ei prognose på framtidige frie inntekter.

6.5 Driftsutgifter over tid

Driftsutgifter i hele 1.000 kroner	R 2015	R 2016	R 2017	R 2018	Rev. B 2018	Avvik R 2018 - B 2018
Lønnsutgifter	135 543	140 809	146 145	124 116	116 567	7 549
Sosiale utgifter	32 035	33 739	35 314	28 295	29 731	-1 436
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	37 374	39 047	33 794	33 853	28 760	5 093
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	10 127	11 940	11 006	41 357	37 399	3 958
Overføringer	9 832	10 382	10 867	12 249	10 200	2 049
Fordelte utgifter	-180	-64	-144	-27	-	-27
Sum driftsutgifter	**224 731**	**235 853**	**236 982**	**239 844**	**222 657**	**17 187**

Avvik – MINUS-tal betyr mindre utgifter enn budsjettert – sjå også kommentarar i rekneskap for 2018 – punkt 3

Dei vesentlege postane gjeld:

- Løn og sosiale kostnader – 6,1 mill. kroner i meir-forbruk. Dette heng i stor grad saman med tilsvarande inntekt som synt på førre side
- Kjøp av varer og tenester som inngår i tenesteproduksjonen – nær 5,1 mill. kroner i meirforbruk. Meirforbruket er fordelt på mange ansvar. Det som er interessant er at rekneskapsforbruket er nokonlunde likt dei siste åra, medan budsjettet er relativt lågt. Til ein viss grad heng meirforbruket saman med tilskotsordningar.
- Kjøp av varer og tenester som erstattar tenesteproduksjonen – nær 4,0 mill. kroner i meirforbruk. For ein stor del heng dette saman med andre tilskotsordningar og prosjekt, som vert dekka ved bruk av tilskotsmidlar eller avsette fondsmidlar.
  Vidare er det nytta om lag 1,4 mill. kroner meir til barnevern i høve til budsjett, men motsett nytta 900.000 kroner mindre til sosialkontortenester inkl. sosiale tilskot. Kostnader til opplæring av vaksne framandspråklege har netto-kostnader på 1,25 mill. kroner meir enn budsjett. Årsaken er at vi vart fakturert dette beløpet for lite i 2017.

6.6 Løn og sosiale kostnader – over tid

Arbeidskraft er ein viktig faktor i det kommunale tenestetilbodet. For nokre avdelingar utgjer lønskostnader og sosiale kostnader i form av pensjon og arb.g.avg. opp mot 90 % av dei totale kostnadene ved avdelinga. Kontroll på lønskostnadene og utviklinga av desse er difor spesielt viktig. Blir ein nøydd til å redusere på driftskostnadene må dette følgjeleg skje ved å effektivisere drifta av personellet, dvs. gjere jobben med færre tilsette.

Sjukdom og svangerskap betyr mykje for korleis kostnadene utviklar seg, men vil for mykje av fråværet også gi refusjonar. Fleire avdelingar er avhengig av at det er tilsette på jobb – 24/7 – heile året. Det har ikkje vore vanleg å budsjettere med refusjon for sjukdom og svangerskap, ei heller har ein hatt reserver i lønsbudsjettet for slike hendingar. Rådmannen meiner dette er fornuftig å fortsette med.

Premieavvik og premiefond påverkar verdiane for dei sosiale kostnadene, men er ikkje teke omsyn til i tabellane nedanfor.

Frå tidlegare årsmeldingar er det nytta lønskostnader i høve til sum driftsinntekter i %. Frå 2018 er dette justert slik at vi korrigerer for refusjon for sjukdom og svangerskap. Tabellen har difor litt endra verdiar samanlikna med 2017-årsmeldinga.

	R 2015	R 2016	R 2017	R 2018
Lønn og sosiale kostnader / driftsinntekter	59,6 %	57,1 %	59,8 %	61,0 %

Ein annan måte å sjå utvikling i lønskostnader er å sjå lønskostnader fråtrukke refusjon for sjukdom og svangerskap opp mot netto driftskostnader – kor stor del av våre kostnader går til netto løn og sosiale kostnader:

	R 2015	R 2016	R 2017	R 2018
Lønn og sosiale kostnader / driftsutgifter ekskl. mva.	63,2 %	62,7 %	64,9 %	64,1 %

Tabellane som syner utvikling i løn og sosiale kostnader peiker ikkje i nokon dramatisk retning og er ikkje å sjå på som urovekkande pr. 2018.

6.7 Verksemdene – avvik rekneskap

6.7.1 Rådmannen med stab – sentrale inntekter og kostnader (alle tal i heile 1.000 kroner)

10 - Sentraladministrasjon	R 2018	B 2018-KORR	B 2018-1	R 2017	Avvik R 2018 - B 2018
Løn og sosiale kostnader	11 453	12 168	18 800	14 442	-715
Kjøp av varer/tenester som inngår i kommunal eigenproduksjon	3 454	5 321	8 337	7 917	-1 867
Kjøp av tenester som erstatter kommunal eigenproduksjon	6 372	4 616	1 960	1 970	1 756
Overføringsutgifter	516	801	424	640	-285
Finansutgifter	3	75	75	33 540	-72
Sum utgifter	**21 798**	**22 981**	**29 596**	**58 510**	**-1 183**
Salsinntekter	-456	-474	-474	-574	18
Refusjonar	-801	-535	-148	-5 349	-266
Overføringsinntekter	-	-	-	-168 376	-
Finansinnteker og finansieringstransaksjonar	-2 010	-2 014	-2 014	-30 044	4
Sum inntekter	**-3 267**	**-3 023**	**-2 636**	**-204 342**	**-244**
SUM gruppeansvar - rådmannen med stab	**18 531**	**19 958**	**26 960**	**-145 832**	**-1 427**

10 B - Sentraladministrasjon, finans og annet	R 2018	B 2018-KORR	B 2018-1	R 2017	Avvik R 2018 - B 2018
Løn og sosiale kostnader	3 109	6 637	-	-	-3 528
Kjøp av varer/tenester som inngår i kommunal eigenproduksjon	1	-	-	-	1
Kjøp av tenester som erstatter kommunal eigenproduksjon	-	-	-	-	-
Overføringsutgifter	-	-	-	-	-
Finansutgifter inkl. årets mindreforbruk 5,776 mill. kroner	39 996	33 129	20 050	-	6 867
Sum utgifter	**43 106**	**39 766**	**20 050**	-	**3 340**
Salsinntekter	-12	-	-	-	-12
Refusjonar	-	-1 065	-4 250	-	1 065
Overføringsinntekter	-165 707	-161 532	-161 532	-	-4 175
Finansinnteker og finansieringstransaksjonar	-31 096	-29 467	-16 398	-	-1 629
Sum inntekter	**-196 815**	**-192 064**	**-182 180**	-	**-4 751**
SUM gruppeansvar - rådmannen finans og annet	**-153 709**	**-152 298**	**-162 130**	-	**-1 411**

Tabellen er noko annleis bygga opp i høve til rekneskapsdokumentet (sjå side 13 – 14) ettersom punkt 6.7 i årsmeldinga syner alle artar for alle avdelingar/verksemder!

Tabellen er justert noko frå tidlegare år for å syne rådmannen med stab sine direkte kostnader og inntekter utan å blande skatt, rammetilskot, pensjon m.m. inn.

Rådmannen med stab syner eit netto mindreforbruk på 1,427 mill. kroner, hovudsakleg som følgje av mindre utgifter enn budsjettert. I grove trekk skuldast dette at nye stillingar vart besett i april og mai, samt permisjon utan løn på området.

6.7.2 Kultur og oppvekst (alle tal i heile 1.000 kroner)

20 - Kultur og oppvekst	R 2018	B 2018-KORR	B 2018-1	R 2017	Avvik R 2018 - B 2018
Løn og sosiale kostnader	59 959	53 670	53 669	57 095	6 289
Kjøp av varer/tenester som inngår i kommunal eigenproduksjon	7 145	4 885	5 400	7 396	2 260
Kjøp av tenester som erstatter kommunal eigenproduksjon	4 149	2 560	2 559	5 615	1 589
Overføringsutgifter	3 213	3 039	2 523	3 333	174
Finansutgifter	165	-	-	3 096	165
Sum utgifter	**74 631**	**64 154**	**64 151**	**76 535**	**10 477**
Salsinntekter	-5 878	-5 966	-5 965	-5 578	88
Refusjonar	-9 451	-1 365	-847	-11 425	-8 086
Overføringsinntekter	-941	-762	-762	-833	-179
Finansinnteker og finansieringstransaksjonar	-1 077	-488	-488	-2 942	-589
Sum inntekter	**-17 347**	**-8 581**	**-8 062**	**-20 778**	**-8 766**
SUM gruppeansvar - kultur og oppvekst	**57 284**	**55 573**	**56 089**	**55 757**	**1 711**

Tabellen er noko annleis bygga opp i høve til rekneskapsdokumentet (sjå side 13 – 14) ettersom punkt 6.7 i årsmeldinga syner alle artar for alle avdelingar/verksemder!

Det er store avvik mellom dei einskilde artsgruppene, men desse heng godt samen med omsyn til utgifter og tilsvarande inntekter. Rekneskapen syner netto eit meirforbruk på 1.711.000 kroner.

Årsaken til meirforbruket er i grove trekk:

- Kompensasjon brukarbetaling i barnehagen 313 000 kr
- Krav frå Læringssenteret feil utbetaling i 2017 430 000 kr
- Logoped 130 000 kr
- Ekstraordinært tiltak barnehage januar-juni 260 000 kr
- Barnehagebarn i annan kommune – refusjonskrav 245 877 kr
- Uteståande krav 75 000 kr
- Ekstrahjelp vart ikkje budsjettert i 2018 96 000 kr

Vi ser ikkje at dette er utgifter som vil koma i 2019

6.7.3 Helse og omsorg (alle tal i heile 1.000 kroner)

30 - Helse og sosial	R 2018	B 2018-KORR	B 2018-1	R 2017	Avvik R 2018 - B 2018
Løn og sosiale kostnader	55 479	50 439	50 439	52 634	5 040
Kjøp av varer/tenester som inngår i kommunal eigenproduksjon	6 627	4 054	4 349	5 381	2 573
Kjøp av tenester som erstatter kommunal eigenproduksjon	18 439	17 901	17 900	16 040	538
Overføringsutgifter	2 255	1 634	1 116	1 694	621
Finansutgifter	1 252	-	-	1 175	1 252
Sum utgifter	**84 052**	**74 028**	**73 804**	**76 924**	**10 024**
Salsinntekter	-5 155	-3 979	-3 979	-4 845	-1 176
Refusjonar	-14 323	-8 907	-8 389	-11 270	-5 416
Overføringsinntekter	-83	-	-	-73	-83
Finansinnteker og finansieringstransaksjonar	-1 475	-634	-434	-717	-841
Sum inntekter	**-21 036**	**-13 520**	**-12 802**	**-16 905**	**-7 516**
SUM gruppeansvar - helse og sosial	**63 016**	**60 508**	**61 002**	**60 019**	**2 508**

Tabellen er noko annleis bygga opp i høve til rekneskapsdokumentet (sjå side 13 – 14) ettersom punkt 6.7 i årsmeldinga syner alle artar for alle avdelingar/verksemder!

Det er store avvik mellom dei einskilde artsgruppene, men desse heng til dels samen med omsyn til utgifter og tilsvarande inntekter. Rekneskapen syner netto eit meirforbruk på 2.508.000 kroner.

Årsaken til meirforbruket er i grove trekk:

- Overforbruk lønn Bygdaheimen og heimetenester kr 2.100.000
- Barnevern kr 1.400.000
- Fysioterapi, hjelpemidla kr 243.000
- Kjøp av varelager frå legetenesten kr 450.000
- Bråtenjorde, ny heimel kr 350.000

Meirforbruket i 2018 er spesielt for året 2018 med tanke på overtagelse av legekontoret med varelageret og ny heimel på Bråtenjorde grunnet ny bruker.
Fysioterapitenesta er ansvarleg for innkjøpt til utlån av hjelpemidler til heimebuande og på Bygdaheimen, eks rullestolar, rulatorer, dostoler mm. Med fleire eldre vil behovet auke.
Meirforbruke på Bygdaheimen og i heimetenesten er avhengig av mengda bebuarar og deira behov, dette kan være ein trend som vil fortsette i 2019.

6.7.4 Teknisk (alle tal i heile 1.000 kroner)

40 - Teknisk	R 2018	B 2018-KORR	B 2018-1	R 2017	Avvik R 2018 - B 2018
Løn og sosiale kostnader	21 973	22 942	22 755	21 353	-969
Kjøp av varer/tenester som inngår i kommunal eigenproduksjon	17 066	14 942	16 298	15 240	2 124
Kjøp av tenester som erstatter kommunal eigenproduksjon	12 397	12 322	12 322	10 168	75
Overføringsutgifter	6 265	4 716	1 553	5 340	1 549
Finansutgifter	7 045	2 830	2 830	3 242	4 215
Sum utgifter	**64 746**	**57 752**	**55 758**	**55 343**	**6 994**
Salsinntekter	-35 093	-28 753	-28 753	-27 291	-6 340
Refusjonar	-4 816	-2 765	-651	-2 154	-2 051
Overføringsinntekter	-3 437	-2 858	-2 858	-2 755	-579
Finansinntekter og finansieringstransaksjonar	-6 522	-7 117	-5 417	-6 154	595
Sum inntekter	**-49 868**	**-41 493**	**-37 679**	**-38 354**	**-8 375**
SUM gruppeansvar - teknisk	**14 878**	**16 259**	**18 079**	**16 989**	**-1 381**

Tabellen er noko annleis bygga opp i høve til rekneskapsdokumentet (sjå side 13 – 14) ettersom punkt 6.7 i årsmeldinga syner alle artar for alle avdelingar/verksemder!

Det er store avvik mellom dei einskilde artsgruppene, men desse heng for fleire postar saman med omsyn til utgifter og tilsvarande inntekter. Rekneskapen syner netto eit mindreforbruk på 1.381.000 kroner. Dette er etter at vi har satt av til fond og brukt av fond (næringsfond, disposisjonsfond og sjølvkostfond)

Årsaken til meirforbruket er i grove trekk:

- Kompensasjon for vakans i stillingar knytt til planarbeid har ført med seg auka bruk av konsulentar knytt til kommuneplanarbeid – ny arealplan, og detaljreguleringsplanarbeid knytt til Trøym sentrum
- Det er brukt noko ekstern konsulentbistand knytt til utbyggingsavtaler, juridisk kvalitetssikring og utarbeiding av kostnadsoverslag
- Det har vore noko høgare driftskostnadar knytt til sjølvkostområde m.a. sikring av ny drikksvasskjelde (prøvetaking) Krikken, men dette har vorte dekke inn via positive sjølvkostfond
- Overforbruk på vedlikehald eigedom, ca. kr. 800.000,- knytt til ekstraordinær snøproblematikk, tiltak flyktningebustadar, m.m.

Mindreforbruket i 2018 er spesielt for året 2018!
• Sparte lønnskostnadar grunna vakans i stillingar både på eigedom, byggesak- og plan

6.8 Investeringsrekneskapen

Grøn	Gjennomført som planlagt innafor vedteke ramme
Gul	Ikkje gjennomført som planlagt, men ikkje vesentleg avvik
Raud	Ikkje gjennomført, vesentleg avvik

P.nr.	Brutto investeringer i anleggsmidler - spesifikasjon	R 2018	B 2018 - REV	Status
002	Ny GPS rover med målebok	-	240	Gul
004	Avvik brannstasjon, lager/verksted teknisk	161	425	Grøn
005	Investering bygg, jfr. Plan for vedlikehald/inv	2 171	2 160	Grøn
007	Veglys	165	640	Grøn
008	Utvikling sentralskole + HBU	1 395	1 600	Grøn
012	Kjøp av IT ustyr til skole/barnehage/kulturskole	132	187	Grøn
019	Avvanning Ulsåk RA	-	1 500	Gul
020	Tiltak gamle Venås bru - overtaking og sikring	-	240	Gul
022	Etalering fleire kontor/oppgradering kommunehuset	523	400	Grøn
030	Ombygging vannforsyning Holdeskaret/Holdebakken	59	61	Grøn
033	Kjøp av biler	519	540	Grøn
036	Desinfiseringsmaskin	222	-	Gul
041	Ny avløpsledning mellom Flaget - Fiskum	-	269	Grøn
045	Etablering av modulbarnehage Nibbi	304	400	Grøn
049	Tiltak trafikktryggleiksplan	562	400	Gul
057	Bygdaheimen - velferdsteknologi	-	80	Gul
072	VA - overvassledning Ulsåk - RV 52	2 758	-	Raud
094	Grøndalsvegen	4 000	4 038	Grøn
108	Høgdebasseng Holdebakken	215	-	Grøn
113	Grunnkjøp	-	11 000	Grøn
114	Grunnkjøp BU7	58	9 000	Grøn
139	Ny innløpspumpestasjon Trøim RA	2 247	3 599	Grøn
149	Utbygging Svøo	1 261	-	Gul
160	Rehabilitering ledningsnett (Ulsåk)	132	500	Grøn
164	EPC-bygg over 1.000 m2	4 289	7 071	Grøn
228	Utbygging VA-nett via Tinden	31	216	Grøn
239	Lettere gangveg Moavegen - Tuv	2 123	4 244	Grøn
240	Utbygging ambulanse / ombygging legekontor	498	745	Grøn
	NETTO - investert (i Budsjett er mva. inkl).	**23 825**	**49 555**	
	MVA med momskompensasjon	4 078	5 778	
	Totalt - investeringer	**27 903**	**55 333**	

Kommentar til avvika;

P. nr	Prosjektnavn	Kommentar til avvik i høve gjennomføring av investeringar
002	Ny GPS- Rover med målebok	Vart løyst på ein billegare måte – ikkje registrert som investering, men driftskostnad på kr. 36.500,-.
019	Avvanning Ulsåk reinseanlegg	Vart ikkje gjennomført etter ein kostnadsvurdering der tiltaket vart vurdert som for kostbart. Tiltaket utgår førebels.
020	Tiltak gamle Venås Bru	Manglar framleis godkjent avtale med Statens Vegvesen, som er avhengig av godkjent kryssingspunkt for skiløype før kommunen kan overta eigarskapet til brua. Grunneigaravtaler og alt nødvendig underlag frå kommunene vart sendt over i august 2017, men manglar førebels svar.
036	Desinfeksjonsmaskin	Ikkje budsjettert, men gjeve som gåve – ingen netto investeringskostnad for kommunen.
049	Tiltak Trafikktryggleiksplan	Utbetring av snuplass, og P-område ved Hugnadheim vart etter anbod noko dyrare enn estimert budsjett.
149	Utbygging Svøo	Tilbakekjøp av kommunal tomt, avvik sidan det ikkje har vore budsjettert
P. nr	**Prosjektnavn**	**Kommentar til avvik i høve gjennomføring av investeringar**
072	VA- overvassledning Ulsåk -Svøo	Som hastetiltak måtte overvassleidningen tas att for å unngå innlekking på reinseanlegget. Deleansvar SVV – 50% kostnadsdeling med SVV.

6.9 Balansen – nokre viktige samanhengar

6.9.1 Fondskapital

Fondskapital - 2014 - 2018 (mill. kroner)

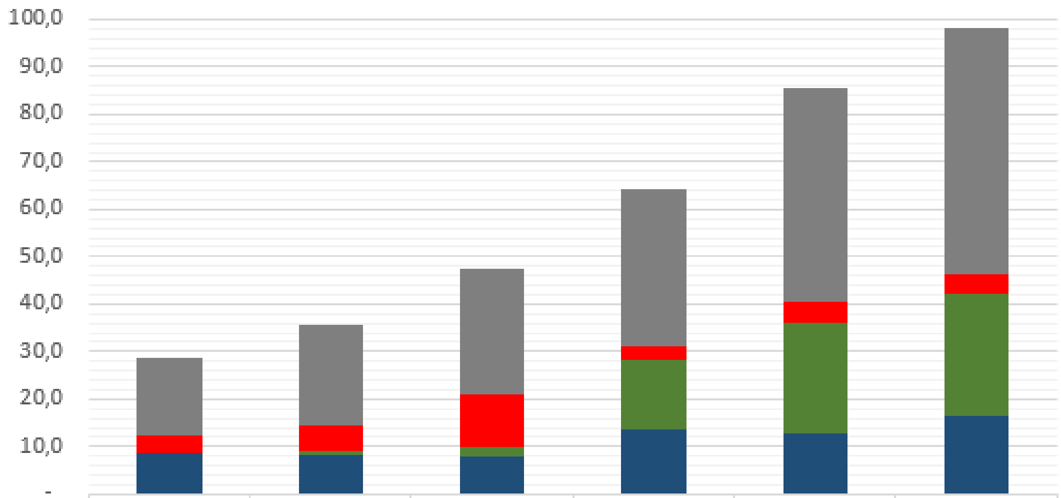

	R 2013	R 2014	R 2015	R 2016	R 2017	R 2018
Disposisjonsfond	16,3	21,2	26,5	33,0	44,9	51,8
Bunde investeringsfond	3,3	5,3	11,0	2,9	4,3	4,0
Ubunde investeringsfond	0,1	1,0	2,0	14,7	23,5	25,9
Bundne driftsfond	8,8	8,2	8,0	13,7	12,6	16,5

Fondsmidlane er delt opp i fire grupper:

- **Bundne driftsfond** – øyremerka midlar motteke med binding for bruk i driftsrekneskapen. Midlane er ikkje til disposisjon for kommunestyret
- **Bundne investeringsfond** – øyremerka til spesielle investeringsføremål. Midlane er ikkje til disposisjon for kommunestyret
- **Ubundne investeringsfond** – til kommunestyret sin disposisjon som finansiering av investeringar
- **Disposisjonsfond** – kan finansiere både drifts- og investeringstiltak. Avsetning berre i driftsrekneskap. Til fri disposisjon for kommunestyre. KS har anbefalt storleik større enn 10 % av driftsinntektene, mellom anna for å kunne møte ev. auke i rentenivået

	R 2014	R 2015	R 2016	R 2017	R 2018
Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter	10,0 %	11,8 %	13,6 %	18,7 %	19,6 %

Som ein kan sjå har Hemsedal kommune bygga opp ein god «buffer» i disposisjonsfondet. Den kan komme godt med!

6.9.2 Lånegjeld

Lånegjeld – fordelt på føremål:

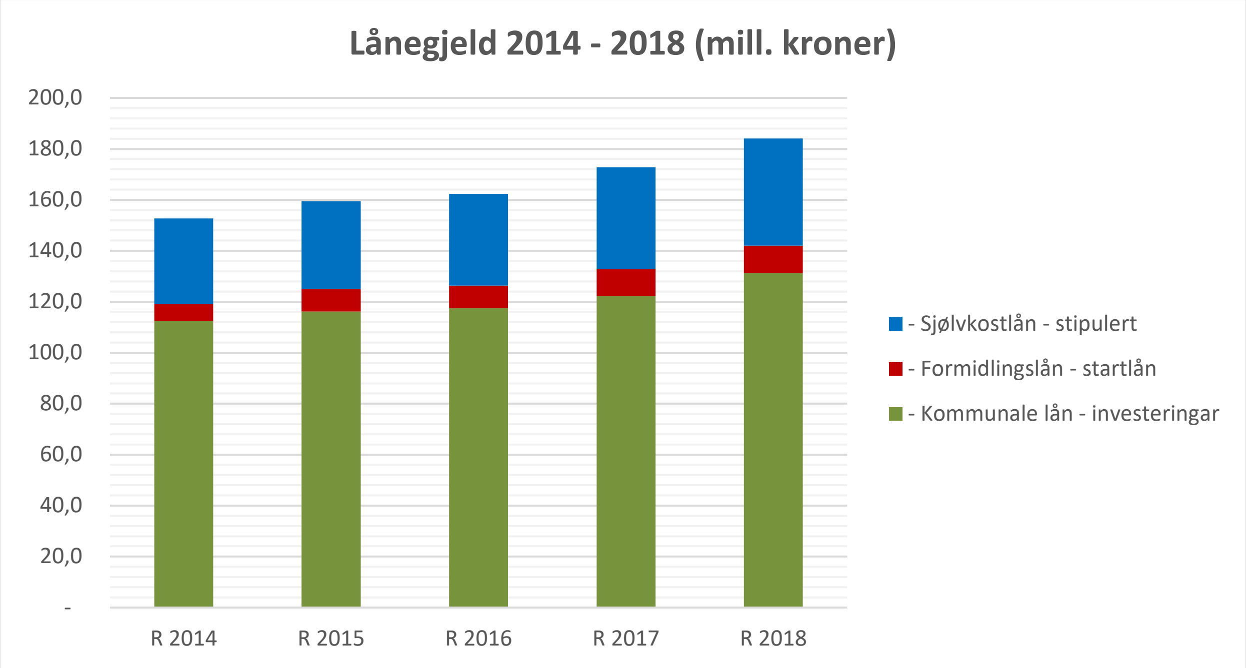

Hemsedal kommune lånar pengar til vidareutlån (startlån), til finansiering av sjølvkost-investeringar og til finansiering av eigne investeringar. Sjølvkostlån blir ikkje lånt særskilt og må bereknast ut frå aktivitet. Beløpet er difor stipulert. Alle lån er til løpande renter.

Det er viktig å vere klar over skilnaden på eigne lån og lån for andre føremål. Dei følgjande tabellane tek dette omsynet.

Gjeld i % av brutto driftsinntekter (kommunale lån til investeringar – eigenregi):

	R 2014	R 2015	R 2016	R 2017	R 2018
Kommunale lån - investeringar	112 569	116 168	117 446	122 297	131 295
Brutto driftsinntekter	212 180	223 795	242 383	240 380	264 341
	53,1 %	**51,9 %**	**48,5 %**	**50,9 %**	**49,7 %**

Hemsedal kommune er i ein gunstig posisjon pr. i dag og er relativt lite utsett for svingingar i rentenivå slik lånesituasjonen er pr. 31.12.2018.

6.9.3 Andre fordringar

(alle tal i heile 1.000 kroner)	R 2014	R 2015	R 2016	R 2017	R 2018
Kortsiktige fordringar - totalt	16 869	18 351	37 062	17 031	22 730

Dei kortsiktige fordringane er reelle. Det blir skrive av veldig få krav som tap på krav som følgje av god oppfølging gjennom året.

6.10 KOSTRA-oversyn – Hemsedal kommune – andre kommunar

KOSTRA (**KO**mmune-**ST**at-**RA**pportering) er meint å gje styringsinformasjon om ressursinnsats, prioriteringar og måloppnåing over tid og samanlikna med andre kommunar. Hemsedal kommune er i KOSTRA-gruppe 2. Nes og Gol er dei andre Hallingdals-kommunane i denne gruppa.

	Enhet:	0618 Hemsedal - 2017	0618 Hemsedal	0616 Nes (Buskerud)	0617 Gol	Krødsherad	Lærdal	Nore- og Uvdal
FINANSIELLE NØKKELTALL								
Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	Prosent	1,6	-1,9	-1,2	1,3	4,8	-0,8	-3,0
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	Prosent	5,4	1,9	-1,2	-0,3	8,2	-0,5	-0,7
Frie inntekter i kroner per innbygger	Kroner	59 667	61 460	61 429	61 251	65 511	66 664	71 328
Disposisjonsfond i prosent av driftsinntekter	Prosent	18,9	20,6	3,7	15,7	25,6		9,5
Arbeidskapital ex. premieavvik i prosent av brutto driftsinnt.	Prosent	38,0	40,7	12,8	27,5	57,5		29,3
Langsiktig gjeld i prosent av brutto driftsinntekter	Prosent	68,9	64,0	55,3	78,3	43,7		30,0
Netto lånegjeld i kroner per innbygger	Kroner	64 014	64 892	60 892	102 629	46 098		42 563
PRIORITERING								
Netto driftsutgifter barnehagesektor, pr innbygger	Kroner	7 782	8 553	6 795	6 941	9 733	6 809	8 063
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202,215,222,223), pr innbygger	Kroner	15 804	16 621	16 200	13 813	15 918	16 238	17 462
Netto driftsutgifter kultursektoren, pr. innbygger	Kroner	2 247,0	2 357	2 742	2 469	1 584	2 891	4 543
Netto driftsutgifter til kommunehelsetjenesten (232,233,234,241) pr. innbygger	Kroner	4 359	4 673	4 410	4 508	2 697	6 634	6 012
- herav forebygging helsestasjon og skolehelsetjeneste	*Kroner*	*1 195*	*952*	*767*	*521*	*359*	*716*	*1 058*
- herav annet forebyggende helsearbeid	*Kroner*	*666*	*745*	*526*	*290*	*83*	*706*	*-57*
- herav diagnose, behandling, re-/habilitering	*Kroner*	*2 498*	*2 976*	*3 117*	*3 697*	*2 255*	*5 212*	*5 011*
Netto driftsutgifter pr. innbygger, pleie- og omsorgtjenesten	Kroner	16 791	17 411	29 384	23 742	21 318	26 676	31 205
- herav aktivisering- og servicetjenester overfor pers. med funksjonsnedsetting	*Kroner*	*844*	*842*	*736*	*1 141*	*360*	*795*	*591*
- herav institusjon	*Kroner*	*7 432*	*8 097*	*4 767*	*8 505*	*9 558*	*11 454*	*15 973*
- herav hjemmeboende	*Kroner*	*7 048*	*7 039*	*22 584*	*13 027*	*8 558*	*12 702*	*12 568*
- herav institusjonslokaler	*Kroner*	*1 467*	*1 325*	*1 273*	*1 069*	*2 842*	*1 725*	*1 828*
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger	Kroner	2 434	2 418	2 257	3 451	2 663	6 113	2 550
Netto driftsutgifter til barnevernstjenesten pr. innbygger	Kroner	2 510	3 323	3 027	2 458	1 201	2 672	6 410
Netto driftsutgifter til administrasjon og styring i kr. pr. innb	Kroner	10 223	11 240	7 677	9 641	9 401	9 493	13 072
- herav driftsutgifter til administrasjon i kr. pr. innb	*Kroner*	*7 437*	*8 415*	*5 673*	*6 343*	*7 658*	*7 273*	*9 143*
- herav driftsutgifter til politisk styring, kontroll og rev. - pr. innb.	*Kroner*	*1 567*	*1 415*	*1 171*	*1 039*	*732*	*1 589*	*1 339*
- herav driftsutg. til forv. utgifter eigedomsforv.	*Kroner*	*533*	*520*	*186*	*554*	*608*	*-*	*558*
- herav driftsutg. til adm. lokaler	*Kroner*	*655*	*890*	*647*	*1 705*	*402*	*632*	*1 762*

Kommentarar:
Som for all statistikk er det viktig at tal som blir nytta til samanlikning er mest mogeleg einsarta. Det vil ikkje alltid vere tilfelle for KOSTRA. Kva for kommune ein skal samanlikne seg med er også eit viktig spørsmål. Rådmannen treng innspel og spørsmål til tala for å kunne analysere det som er viktig for eksterne brukarar.

> Statistikk er tall brukt som argumenter
>
> *Leonard Louis Levinsen*

6.11 KOSTRA-oversyn – Hemsedal kommune over tid

FINANSIELLE NØKKELTALL	Enhet	2015	2016	2017	2018
Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	Prosent	-0,2	2,8	1,6	-1,9
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	Prosent	4,4	6,9	5,4	1,9
Frie inntekter i kroner per innbygger	Kroner	55 415	56 584	59 667	61 460
Disposisjonsfond i prosent av driftsinntekter	Prosent	12,2	13,9	18,9	20,6
Arbeidskapital ex. premieavvik i prosent av brutto driftsinnt.	Prosent	21,3	28,6	38,0	40,7
Langsiktig gjeld i prosent av brutto driftsinntekter	Prosent	69,4	64,9	68,9	64,0
Netto lånegjeld i kroner per innbygger	Kroner	65 323	65 575	68 766	64 892

PRIORITERING	Enhet	2015	2016	2017	2018
Netto driftsutgifter barnehagesektor, pr innbygger	Kroner	7 288	7 977	7 782	8 553
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202,215,222,223), pr innbygger	Kroner	14 863	14 503	15 394	16 951
Netto driftsutgifter kultursektoren, pr. innbygger	Kroner	2 168	2 346	2 247	2 357
Netto driftsutgifter til kommunehelsetjenesten (232,233,241) pr. innbygger	Kroner	4 370	4 299	4 359	4 673
- herav førebygging helsestasjon og skolehelsetjeneste	*Kroner*	*1 012*	*833*	*1 195*	*952*
- herav annet forebyggende helsearbeid	*Kroner*	*1 122*	*889*	*666*	*745*
- herav diagnose, behandling, re-/habilitering	*Kroner*	*2 236*	*2 577*	*2 498*	*2 976*
Netto driftsutgifter pr. innbygger, pleie- og omsorgtjenesten	Kroner	15 179	15 413	16 791	17 411
- herav aktivisering- og servicetjenester overfor pers. med funksjonsnedsetting	*Kroner*	*451*	*630*	*844*	*842*
- herav institusjon	*Kroner*	*6 170*	*7 116*	*7 432*	*8 097*
- herav hjemmeboende	*Kroner*	*7 249*	*6 327*	*7 048*	*7 039*
- herav institusjonslokaler	*Kroner*	*1 309*	*1 340*	*1 467*	*1 325*
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger	Kroner	2 105	2 349	2 320	3 908
Netto driftsutgifter barnevernstjenestent pr innbygger	Kroner	2 543	2 504	2 510	3 323
- herav adm.	*Kroner*	*771*	*799*	*803*	*723*
- herav barnevernstiltak når barnet ikke er plassert av barnevernet	*Kroner*	*272*	*210*	*171*	*401*
- herav barnevernstiltak når barnet er plassert av barnevernet	*Kroner*	*1 500*	*1 495*	*1 536*	*2 199*
Netto driftsutgifter til administrasjon og styring i kr. pr. innb	Kroner	10 007	10 480	10 223	11 240
- herav driftsutgifter til administrasjon i kr. pr. innb	*Kroner*	*7 414*	*7 696*	*7 437*	*8 415*
- herav driftsutgifter til politisk styring, kontroll og rev. - pr. innb.	*Kroner*	*1 362*	*1 554*	*1 567*	*1 415*
- herav driftsutg. til forv. utgifter eigedomsforv.	*Kroner*	384	423	533	520
- herav driftsutg. til adm. lokaler	*Kroner*	822	764	655	890

Kommentarar:

Ettersom det er utfordrande å finne kommunar som er like med Hemsedal kan det vere lurt å sjå på utvikling over tid. Tala kan syne om dei politiske prioriteringane blir følgd opp og ev. syner seg i kostnader eller andre måltal.

Det er ikkje utan vidare samanheng mellom innsats i kroner og kvalitet, tala må difor tolkast forsiktig. Brukarundersøking over tid vil kunne avklare nokre samanhengar.